

2

TPLA 105B 159

“ సాహిత్యలత ”

21వ కుసుమము

156

కథలు =

కల్పనలు

గ్రంథకర్త

శ్రీ కర్ణపాలెం కృష్ణరావు.

2

“ సాహిత్యలత ”

స్థాపితము: 1935 జనవరి

సంపాదకులు

శ్రీకృష్ణరావు

1944 - మార్చి

ప్రథమ ముద్రణము

111

I have seen some of the " Sahityalata " publications edited by Mr. Karlapalem Krishna Row. They appear to be a definite contribution, to the current literature in Telugu. I wish the series of publications every success.

14—3—44 } (sd.) K. V. GOPALASWAMY, M. A.
GUNTUR. } BARISTER-AT-LAW.

REGISTRAR - ANDHRA UNIVERSITY.

—: రాజపోషకులు :—

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజా విక్రమ దేవవర్మమహారాజులుంగారు
జయపురాధీశ్వరులు.

ఆంధ్రగోరక్షాణసాహితీసామ్రాట్టులు
శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజా వెంకటాద్రిలస్సారావు బహద్దర్
ఉయ్యూరు సంస్థానాధీశులు.

,, కుమారరాజా - నర్సరావుపేట.

,, కుమారరాజా - ఉయ్యూరు.

,, బెజవాడ రామచంద్రారెడ్డిగారు, బుచ్చిరెడ్డిపాలెం.

,, జాగర్లమూడి కుప్పస్వామిచౌదరిగారు, కారంచేడు

,, ఉప్పటూరి వెంకటపున్నయ్యగారు,

యం. యల్. సి. గుంటూరు.

,, చీరాల వెంకటాపుపంతులుగారు, చీరాల.

,, ఈడర వెంకటాపుపంతులుగారు, ఏలూరు.

,, డి. య్. మూరిగారు, గుంటూరు.

,, ఆర్. కె. య్. గజపతిరాజుగారు, బియ్యంబియల్.

,, మేనేజింగ్ డైరెక్టరు, ఆంధ్రసిమెంటుకంపెనీ, బెజవాడ.

,, కూర్మా వేణుగోపాలస్వామిగారు, బాల్-ఎట్-లా,

రిజిస్ట్రారు - ఆంధ్రయూనివర్సిటీ.

,, అరవవల్లి వెంకటాపుగారు, మర్చంట్, గుంటూరు

,, పచ్చవ పాపయ్యచౌదరిగారు, భూస్వామి, బెజవాడ

,, రావుసాహేబు వల్లభనేని బాపయ్యచౌదరిగారు,

భూస్వాములు, గుడ్లవల్లేరు.

సంపాదకీయము.

ఇది మహాకరవుకాలము, కాగితానికి మరీని— ఈపరిస్థితులలో గ్రంథమాల సడవుట కష్టతరమని వేరుగ చెప్పవలెనా? ఎంతప్రయత్నించినను కాగితము లభించుట లేదు. ఈసందర్భంలో యెందరో అధికారులను చూచి, అర్జీలు పెట్టుకొని చేయవలసిన ప్రయత్నమంతా చేశాము. గాని ఫలితము పూజ్యము. ఈకారణములవలన సకాలమునకు గ్రంథము లందజేయజాలక పోతిమి. కష్టసుఖములెరిగిన ఉదార హృదయులగు మాచందాదారు లిందులకుమన్నింతురుగాక!

ఈ “కథలు—కల్పనలు” మొదట 1935 సంవత్సరం మే నెలలో, సాహిత్యలత తృతీయకుసుమముగ “వ్యాసమంజరి” యనుపేరుతో ప్రచురింపబడినది. అప్రతులన్నియు అప్పడే ఖర్చుపడిపోయినవి. మామిత్రులు కొందరు “వ్యాసమంజరి” యనుపేరు బాగుండలేదనియు, మార్చవలసినదనియు, కోరియుండిరి; మరియు, 1935 వ సంవత్సరముననున్న చందాదారులకుమాత్రమే “వ్యాసమంజరి” ముట్టినది గాని అటుపిమ్మటచేరిననూతనసభ్యులకుఅందియుండ వేదు. అప్పటి సభ్యులుచాలమంది మానుకొనుటయు, యిప్పుడున్నవారిలో అధికసంఖ్యాకులు కొత్తవారగుటయు, అందుకొందరీ గ్రంథము కావలెనని కోరుటయు, గ్రంథమాలయం దిప్పుడీగ్రంథముద్రణకు కారణములు. వ్యాసమంజరి యను పేరు

మార్చి, గ్రంథమును సవరించి, సరిజూచి “కథలు—కల్పనలు” అను పేరుతో వేయించితిమి. ఈ పేరుతో, ఈరూపమున వెలువడుట కిది యే ప్రథమమగుట, ప్రథమము ద్రాణమనియే వ్యవహరింపవలసివచ్చినది. కథలు కావలెనని కోరుచు వరుల ధికముగనున్న యీ కాలమున, “కథలు—కల్పనలు” వేయవలెనుట సమజసమని తలంచుచున్నాము.

ఒక వేళ చందాదారుల కెవరికైన ముగ్ధములందక తప్పిపోయినయెడల, మాకు తెలియజేసిన, నెంటనే వారికి మరల గ్రంథములు పంపుకొనగలము.

రెండు మూడు సంవత్సరములనుండియు చందాలు పంపని సభ్యులు కొందరున్నారు. వారిప్పటికైనను, తమ చందా మొత్తమును పంపి గ్రంథమాల నాదరింతురుగాక! మాతృభాషావిషయిక సంస్థలను ఆదరించుట తమకనీసధర్మమని ఆంధ్రులు గుర్తింతురుగాక!

రాబోవు గ్రంథము చరిత్రాత్మకమగు సరికొత్తవల. త్వరలో చందాదారుల కందజేయగలము.

సాహిత్యలత }
గుంటూరు }

సంపాదకుడు.

పోషకులు.

శ్రీ) నూనె గోవిందరాజులు శ్రేష్టిగారు, ఆనందీమేజశ్రీలు,
చీరాల.

రావుబహదూర్ గావుల సుబ్బారావుపంతులుగారు, చీరాల
దగ్గుపాటి పాపయ్యచౌదరిగారు, కారంచేడు.

గంజాం రాఘవాచార్యులుగారు, మెడికల్ ఆఫీసరు, ఒంగోలు
తుమ్మపూడి శ్రీరాములుగారు, మర్చంట్లు, గుంటూరు.

కుమ్మమూరి నరసింహారావుపంతులుగారు, గుంటూరు.

పులిపాటి రామారావుగారు, గుంటూరు.

ముప్పిరిశెట్టి పుల్లారావుగారు, మర్చంట్లు, గుంటూరు.

యస్. జనార్దనగుప్తగారు, మర్చంట్లు, గుంటూరు.

కొప్పారావు సత్యనారాయణకవిగారు, బెజవాడ.

టి. వి. రాఘవయ్యగారు, నేషనల్ యిండియన్ లైఫ్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్, బెజవాడ.

పి. వి. రాఘవయ్యగారు, ప్రెసిడెంట్లు, ఆంధ్రనావికసంఘం

బెజవాడ.

కె. భానుమూర్తిగారు, మెడికల్ ఆఫీసరు, కూచిపూడి.

కంచర్ల బ్రదర్స్, మర్చంట్లు, గుంటూరు.

తెటవర్తి నాగపాతరావుగారు, బందరు.

తెటవర్తి సీతారామయ్యగారు, మర్చంట్లు, రాజమండ్రి.

కనుమూరు కృష్ణారెడ్డిగారు, ప్రెసిడెంట్లు, పంచాయతీబోర్డు

డోక్టర్లు.

పోషకులు.

॥ వీరమాచనేని గంగాధర రావుగారు, డోకిపకు.

వి. రామచంద్రరావుగారు, భూస్వాములు, గుడివాడ.

పునుకొల్లు నీతా రామాంజనేయులుగారు, పెళిడెంటు,

పంచాయతీబోర్డు, పెద పారువూడి.

యెరనేని వెంకటేశ్వర రావుగారు, ముదినేపల్లి.

ప్రొవైటరు, కోటేశ్వర రెసుమిట్లు, పామిట్లు.

తూములూరి వెంకటప్పయ్యగారు, ఉరుటూరు.

బొమ్మారెడ్డి సుబ్బారెడ్డిగారు, పామిట్లు.

మాచిరాజు వెంకటేశ్వర రావుగారు, నిడుమోలు.

నందిపాటి వెంకటేశ్వరు రెడ్డిగారు, పామిట్లు.

మండవ వెంకటరత్నంగారు, కపిలేశ్వర ఫారము.

పి. సూర్యనారాయణగారు, ఏజెంటు—మెట్టూరుమల్లు—

మచాసు.

జంగాల బల రామస్వామిగారు, బొకొమర్చంటుగుంటూరు

1317

కథలు-కల్పనలు.

కల్లోపాస్కథలు

* * *

... “సింహాసనమునకు సమీపమున నొకవైపు బంగారు కణికెలు, మొహరీలు, వివిధనాణెములు, కండ్లకు మిరుమిట్లు గొలిపేటట్లు రాసులు రాసులుగ పోయబడినవి. మఱియొకవైపు, సూర్యచంద్రాదులసైతము ధిక్కరించుచు, మెఱపులతో, మహాలంతయు ముంచివేయుచున్న వజ్ర, వైడూర్య, గోమేధిక, పుష్యరాగ, మరకత, మాణిక్య, నీల ప్రవాళములు, కుప్పలు కుప్పలుగ పోయబడినవి, కాపలా సైతము లేకుండ నిర్లక్ష్యముగ వదలివేయబడియున్నవి, — గాని, — వందలకొలది మనుష్యు లటునిటు తిరుగుచున్నారు. వాటివంక కన్నెత్తిచూచువారులేరు. ఎదురుగా, పెద్దత్రాసు వ్రేలాడుచున్నది. ముందుభాగమున, ఒకగజముపొడుగు మెట్లవరుస అమర్చబడి, వాని నానుకొని పల్లంలో బారులు బారులుగ, విలువగల కుర్చీలు, సోఫాలు, అమర్చబడి, మంతులు, కవులు, పండితులు, గామకులు మున్నగువారు వారివారిస్థానములలో నున్నారు.

వామపార్శ్వన, పృథర్ఘన శాలలో, ఆపూటనే వచ్చిన నీటిరంగుల చిత్రములు, నూనెరంగుల చిత్రములు మున్నగునవి సుందరముగ నమర్పబడియున్నవి. మహారాజు గారు బయలుదేరబోవుచున్నారని ప్రజలలో కోలాహలము బయలుదేరినది. దాసదాసీజనము లప్రమత్తులై, వినయవిధేయతలతో సంచరించుచున్నారు. మహారాజు జన్మదినమని, —మహోత్సవము జరుగబోవుచున్నది.....”

కృష్ణుడు తన లేఖనిని మేజామీదనుంచి, పేడినిట్టూర్పు విడచెను. ఒకమాటు దిశలుపరికించెను. మరల లేఖనిని దీసికొని, చివరి భాగమును గడ్డముకానించి, ఏకాగ్రచిత్తముతో ఆలోచించుచుండెను.

అది కృష్ణమూర్తి శయనమందిరము. ఆగదిలో నతడు ఏకాంతముగా నున్నాడు. అతడు పేరెన్నికగన్న రసజ్ఞకవిశేఖరుడు. శ్రీమంతులయింటబుట్టిమహాభోగములనుభవిస్తున్నాడు. గదిలో నాలుగుగోడలకు, నేర్పరులు చిత్రించిన త్రివర్ణచిత్రపటములు వ్రేలాడుచున్నవి. నాలుగుకర్చీలు, రెండుసోఫాలు, సమీపమున చిన్నచిన్నబల్లలమీద అత్తరులు, మున్నగు సువాసనద్రవ్యములు అమర్చిరి. ఎదురుగా ఒకజంటకు సరిపోవు పెద్ద పందిరిమంచము దోమతెరతో కట్టబడియున్నది. రాత్రితోమ్మదిగంటలు కావచ్చింది.

సత్యవతి, సంస్కారప్రియుడగు నొక న్యాయవాది కూతురు. ఇంగ్లీషు చదువుకొనుచున్నప్పటికి, బాల్యంనుంచి, మాతృభాషను యెక్కువప్రేమించేది. సంగీతమామెసామ్ము. విశేష వ్యయప్రయాసలకోర్చి ఆకళ నారాధిస్తున్నది. ఆమె సహజ సౌందర్యానికి, నాగరిక వేషము మరింత అందం తెచ్చి పెట్టింది. కృష్ణమూర్తి, సత్యవతి, ఒక్కకళాశాలలోనే చదువుకొన్నారు. ఇద్దరికి మంచిస్నేహం కుదిరింది. ఇద్దరు కలసి నిత్యం సాంధ్య విహారానికి వెళ్లుతుంటారు. తీరినప్పుడు ఆమె కృష్ణునింటికి 'పలుమార్లు వస్తూయుంటుంది. ఆమెకు పదహారేండ్లు దాటవచ్చినయి. ఇంకా వివాహము కాలేదు. ఇప్పుడిప్పుడే మంచిసంబంధాలు వస్తూన్నాయి.

పిండారబోసినట్లు వెన్నలగాస్తున్నది, సత్యవతి భోజనాదికముల ముగించుకొని, ఆకులు నమలుచు వెన్నలలో అటునిటు తిరుగుచున్నది. ఆమె ముంగురులు మలయమారు తంతో, దోబూచులాడుచున్నవి. ప్రాణములున్న నల్లత్రాచువలె, పిరుదులవరకు వ్రేలాడుతున్న ఆమె వాలుజడ అటునిటు కదలుచున్నది. అమె కట్టుకొన్న ఊదారంగు పట్టుచీర వెన్నలలో, తళతళలాడుచు, చెక్కిళ్ళమీదబడి, గులాబి రంగు ఊదారంగు కలసి, వింతవింత అందాలను చూపిస్తున్నది. అటునిటు తిరుగుచున్న సత్యవతి యెందుకో తటాలున కృష్ణమూర్తి యింటికి బయలుదేరింది.

కృష్ణుడప్పుడే గడ్డము కానించియున్న కలమును తీసి వ్రాయబోవుచున్నాడు. ఇంతలో, గాలిబుదురెడు మధుర మైన సంగీతాన్ని తీసుకొని వచ్చాడు, వెనుకనుంచి,

“ రేరాజు నీ వంటు,

రేరాణి నేనంటు,

పాడుకొంటూ-మనము

ఆడుకొందామా ? ”

అంటూ సత్యప్రవేశించింది. కృష్ణుని లేఖని అప్రయత్నంగా బల్లమీదికి జారింది, “ఈతప్పుల పద్యాలను యెంత శ్రమపడి నేర్చుకొన్నావు ?” - “అవును, దేవరవారు వ్రాసిన వన్నీ రైట్, — ఇతరులు వ్రాస్తే తప్పులరడిక. అంతేనా ?” అంటూ మేజాబల్లమీద కాకేతాలు నెట్టి కూర్చుంది సత్య.

“ ఇదేమిటి ? కుర్చీలులేవూ ? ఖాళిగా ? ”

ఎవరికి గావాలి ? నీ కెదురుగా, సమీపములో యెత్తుగా కూర్చుంటాను.

“ పోకిరి తనము..... ”

“ సహజమేగా కుర్రతనంలా ? ”

“ మాటలునేర్చావు కోటలు దాటేటట్లు.”

“ తెలివితేటలు లేవా, పేటలుదాటేటట్లు ? ”

“ అప్పుడే భోంచేసివచ్చావేమిటి, ఆకులు వేశావు ? ”

అహా!

నేనో?

ఎందుకని? ప్రొద్దుబోయిందిగ్గా? — ఏమిటావ్రాసేది?

ఏకాంక నాటకము

ఏక కథ?

అక్కరుచరిత్రలోకొంత..... సరేగాని పెళ్ళెప్పుడు?

సత్యకు, కనుబొమలుముడిపడ్డాయి. చెక్కు లదిరినయి
తటాలునదిగి, వాలుకుర్చీలో కూర్చొన్నది.

“కోపంవచ్చిందా?”

ఎందుకు?

నుజెందుకు లేచిపోయినావు?

వసతిగా కూర్చోవచ్చునుగదాయని,

పెళ్ళిమూటెత్తితేముడుచుకొంటావెందుకు? మీనాన్న
గారు యేదో సంబంధము నిశ్చయించారుట?

అబ్బాయ్! నేననేకప్రయత్నములుచెప్పాను, ఆమూటె
త్తోద్దని, మరోమాట.....

ఇది తప్పమాటా? ఎందుకంతకోపం, అనవసరంగా?

సరిపడనిమాటలనడము తప్పగదా?

ఏంసరిపడదు? చూద్దాంపెండ్లిజేసుకోవేమో? ఇలాంటి
వాళ్ళను చాలామందిని చూచాము

చూడు — బాగా చూడు —

“అబ్బ! ఎంతముట్టగూడని ముత్యమైనావు సత్యా!”

అంటూ తనకుర్చీని దగ్గరికి లాక్కొని,

“ఇదుగో! ఇటుచూడు, నామనవి ఏమిటంటే—”

చిరునవ్వుతో, “ఏమిటీ, సక్కవినయాలు? దగ్గరి
కొచ్చావేం?”

పోనీలే, సక్కనో, గిక్కనో—గాని నామనవికాస్త ...

అదుగో, అదే వద్దన్నాను, అబ్బకంటే నీలోనున్న
దుర్గుణము.

ఏమిటో?

పట్టుదల

పోనీ, నేనుపట్టుదలగలవాణ్ణిగదా అని నీవైనా తగ్గ
గూడదూ?

“తగ్గేయున్నాను, ఏంజేస్తాను అంతకంటే?”

బోను నీవు చాలామంచిదానవు. నామాటవిను—

“.....?”

పెండిజేసుకొని సుఖంగావుండు

సరే-నామాటకూడా, వింటావా?

ఆ! !

నాయిష్టమొచ్చినవాణ్ణి పెళ్ళిజేసుకొనుటకు సమ్మతిం
చుతానా?

నా సమ్మతమెందుకు?

ఆ! అయితే; నాకు స్వతంత్రమున్నది. అందుకు మా తలిదండ్రులుగూడా కాదనరని నా సమ్మతము.

కాబట్టి.....?

కాబట్టి.....?

అయ్యో! చెప్ప - నవ్వుతావెందుకు?

నా హృదయముమీద చెయ్యిబెట్టు.....

ఎందుకు?

నిష్కళంకమైనదిగదూ?

కాదని ఎవరన్నారు?

అన్ని తెలిసినవారికి చెప్పట కష్టము - నాయెడబాటు కోర్చుకొనగలవా?

కష్టమే

మరి నన్ను పెండ్లి జేసికొనమంటావేం?

నీవు సుఖపడుటకు

నీతోవుంటే సుఖపడనా?

“లోక సమ్మతముగాదు.....”

పిచ్చిమాట - రసజ్ఞకవిశేఖరుడవుగదా? కళోపాసకు లిట్లు మాట్లాడుదురా?

ఎంత వింత? కళోపాసకులకు, కట్టుబాట్లులేవా? నా
కవిత్వ మిందులకా?

ఇతరులను కష్టపెట్టే కవిత్వ మెందులకు?

ఎవరిని కష్టపెట్టాను?

నన్ను?

భ్రమపడుచున్నావు.

భ్రమగాదు, బాధపడుచున్నాను.

అబ్బ! అదేమిటో చెప్పరాదూ?

ఇంకా తేటతెల్లంగానా?..... నేనితరులను పెండ్లిజేసి

కొను.

అ! తర్వాత?

నీతో ఉంటాను.

ఏలావుంటావు? నేను నిన్ను పెండ్లిజేసికొననుగా?

ఇంతేనా? అక్కరుచరిత్రము వ్రాస్తున్నా వెందుకూ?

అక్కరు ఎంతమంది స్త్రీలను సుఖపెట్టాడో తెలుసునా?

న్యాయసమ్మతంగా పెండ్లి జేసుకొన్నాడు.

నీవాలాగే చెయ్యి?

సరే! ఈకరువుకాలంలో ఒకదాన్ని పోషించడమే

కష్టం.

మీయిద్దరినిగూడా నేనే పోషిస్తాను.

అది నీచము

పోనీ-నాపొట్టకు నేనుసంపాదించుకొంటాను

అదిఅంతకంటేను, ఇవన్నియెందులకుసాగనిమాటలు?

సాగవా

అనిలేచి తెప్పపాటులో కృష్ణుడికాశముందు పడ్డది. అప్పుడే కన్నీళ్ళు కాలువలుగట్టి అతని పాదాలు తడిపినయి. అతడు ఆమెను లేవనెత్తాడు. ఆమె కృష్ణుని చేతులమీద వాలబడ్డది. వదనమెరళబారింది.

“నీవురాక్షసుడవు” అన్నది. కృష్ణుడామెను పొట్టలో కూర్చోబెట్టుకొని, ముంగురులను సర్దుతూ, “సత్యాపసి దానవు — దూరినూలోచించుట మే” అన్నాడు.

“నీతిపాఠాలనవసరము. నన్ను పెళ్లిజేసుకొంటావా? లేదా?”

ఆలోచించుట కవకాశమీయవూ?

సంవత్సరమునుంచి ఆలోచిస్తునేయున్నావు—వ్యవధి చాలదు, శేల్చిచెప్ప.

“.....”

మరి నన్ను చూడబోవునుమా?

కృష్ణుడి కండ్లవెంట రెండు నీటిబిందువులు రాలినవి. ఒకరికండ్లలో ఒకరు చూచుకొన్నారు.

“అబ్బ! అసాధ్యపు ప్రశ్న” అన్నాడు
సులభ సాధ్యమే!

కష్టము.....

సరే... చెప్పు....?

“.....” ?

మాట్లాడవేం?

కష్టము....

చివాలునలేచి, విదిలించుకొని, త్వరత్వరగా నడిచి
గదిదాటిపోయింది సత్య.....కృష్ణుడామెను తెప్పవల్పక
చూస్తు నిలువబడ్డాడు. ఆమె తన యింటిదారి బట్టింది.

ఉభయలగ్యహములు సమీపములోనే యున్నవి.
పదకొండుగంటలు కొట్టారు. కృష్ణున కనేక ఆలోచనలుద
యించినయి. ఆత డాపూట భోజనమునకు రానని చెప్పి,
సాధోపరిభాగాన మడతఁబుంచము వేయించి పడుకొన్నాడు.
ఎందుకో సత్యవతిగారింటికి పోదామని బుద్ధిపూట్టింది. లేచి,
వడివడిగా వెళ్ళాడు. సత్యవతితండ్రి అప్పడేతలువులువేయ
బోతున్నారు —కృష్ణునిజూచి “ఇప్పుడు వచ్చారేం? గదిలో
పడుకున్నది. వెళ్ళండి” అన్నాడు. కృష్ణుడు సరాసరి సత్య
గదిలోకి వెళ్ళాడు.

సత్యవతిపడుకొలేదు, కుర్చీలో కూర్చొని జాబువాస్తున్నది. కృష్ణుడు ప్రవేశించినంతనే సత్య అతన్ని జూచి వెల వెల బోయింది. వ్రాయుచున్న కాకితము సలిపి వేయుచున్నది. అతడు కలియబడి జాబుబలవంతముగాలాగుకొన్నాడు. సత్య లేచివెళ్ళి సమీపంలో తనమంచంమీద పడుకొని నిలువెల్లగుడ్డకప్పకొన్నది. అతడా జాబును చూచుకొన్నాడు. ఆమెను సమీపించి ముసుగుచులాగి చూచాడు. ఆమె వెక్కి వెక్కి ఏడ్చుచున్నది. అతడికి నోట మాట రాలేదు. ఆతురతతో గూడిన భయమతనిని యావరించినది వడివడిగా మండువాలోనికేగి, సత్యవతితండ్రితోజెప్పి డాక్టరుగారికొకటకారుబంపించాడు. ఆమెతల్లిదండ్రులు, కృష్ణమూర్తికలసి సత్యవతిగదిలోనికివచ్చారు. తల్లికంటనీరిడుతున్నది. తండ్రిహీనస్వరంతో పిలుస్తున్నాడు. కృష్ణుడు, సత్యవతివృద్ధయానికితనవృద్ధయాన్నియానించి గట్టిగాపట్టుకొనిపడుకొన్నాడు. ఒకక్షణము జరిగింది. అంతానిశ్శబ్దము. కృష్ణుడుగూడ విలిస్తేపలుకుటలేదు.

ఇంతలో డాక్టరు వచ్చాడు. కృష్ణుడిని క్రిందికి లాగి డాక్టరుగలహాననుసరించి ఫాలభాగమును తడిగుడ్డతో తడుపుచున్నారు. డాక్టరు సత్యవతిని పరీక్షించి, గ్లాసులో మందు కలిపి కొంత తాగించేడు. ఇకలాభంలేదనుకొని సూదిమందు యెక్కించి "సత్యవతి విషము తిన్నదని, తాను విరుగుడు పెట్టా

సనిన్ని ఒక గంటలో ఆమె లేచి తిరుగగలదని” చెప్పి వెళ్ళిపోయినాడు, డాక్టరు. కృష్ణుడికి సత్యకు సేవజేస్తూ, తల్లిదండ్రులు సేవకులు అక్కడేయున్నారు. కొంతసేపుగడిచింది తెల్లవారబోతున్నది.

కృష్ణుడు, సత్య, వేచిరిగాని, ఒకరినికరు పలుకరించుకొనలేదు. ఎవరేమడిగినా ఇద్దరు సమాధానం జెప్పటలేదు. తెల్లవారింది. కృష్ణుడు తనయింటికి తానునిశ్చిబ్బంగా వెళ్ళాడు. ఉభయుల గృహముల్లోను, “ఈతెప్పెవరిది? ఇలా యెందుకు జరిగింది?” అనే ప్రశ్నలుదయించి కలవర పరుస్తున్నాయి.

సత్యవతి కృష్ణుడికి అప్రాయము చేయ తలపెట్టిందని వాళ్ళయింట్లో వాళ్ళన్నారు.

కృష్ణు డామెకు ముందుపెట్టాడని వీళ్ళ యింట్లో వాళ్ళన్నారు. ఇద్దరిస్నేహము చూచి సహించలేక పెద్దవాళ్ళే యీపనిజేసివుంటారని గ్రామంలో కొందరు అనుకొన్నారు.

నాల్గురోజులు గతించినయి. ఒకనాడు తెల్లవారేసరికి సత్యవతియొక్కడికోచెప్పకుండా లేచిపోయిందని అనుకొన్నారు. ఆరాత్రీ కృష్ణమూర్తియొక్కడికి తెలియకుండా రైలుయొక్కాడు. ఇద్దరుకలిసి, వేచిపోయినారు అని ఊళ్ళో అల్లరి ప్రారంభమైనది. రెండుకుటుంబాలలోనుంచి వెతుకుటకు మనుష్యులు బయలుదేరి వెళ్ళారు. పందలకొలది రూపాయలు ఖర్చుపెట్టుకొని, తిరిగి తిరిగి వచ్చారు; లాభంలేకపోయింది;

రెండు సంవత్సరాలు దాటినయి. క్రమక్రమంగా సత్యవతి కృష్ణులమాటలు మరచిపోతున్నాను. ఊళ్ళోవాళ్ళు గానితల్లిదండ్రులు లోలోన, కుమిలిపోతున్నారు. ఇంకావాళ్ళను పట్టుకోవాలని విచారిస్తున్నేయున్నారు.

గోపాలాచారిగారి నాటకాలు చాలాప్రఖ్యాతిగాంచినయి. వాళ్ళ “ఇంకా యిలాంటి నాటకాలేనా?” అనే నాటకము ముఖ్యంగా చూడదగింది. నాటకసమాజంవారు దక్షిణ దేశమంతా తిరిగి దారిలో బెజవాడలో దిగారు. దుర్గాకళామందిరములో ఒకప్రదర్శనమేనని, స్త్రీలే స్త్రీవేషములు వేస్తారని ప్రకటించారు. వారిలో “హేమలత” వేసే శ్రీదేవి చూడదగినదని అందరు చెప్పకొంటున్నారు.

రాత్రితొమ్మిదిగంటలయింది. హలంతానిండిపోయింది. క్రమప్రకారం నాటకంప్రారంభించారు. అందరు నిశ్శబ్దంగా వింటున్నారు. రెండుమూడురంగాలు జరిగేవరకు నాటకం మహారక్తిగట్టింది. నాలుగోరంగంలో “హేమలత” (శ్రీదేవి) ప్రవేశించి తన అపూర్వనటనాకౌశలమును చూపిస్తూ, విమలగానామృతవాహినిలో, సభికులను ముంచిలేవ నెత్తుతున్నది వరుసగా అన్నిరంగాలు ఉత్సాహంతో నడచిపోతున్నాయి. తక్కిన వేషధారులుగూడ ప్రజ్ఞావంతులే. నాటకం పూర్తియైంది. ప్రేక్షకులు యెవరి తోవను వారు, చెప్పకుంటూ గృహాన్నులులైరి.

“కళ” పత్రికాధిపతులట, శ్రీ దేవిచిత్రముగావలెనని వచ్చారు” అని మేనేజరుతో జెప్పాడు సేవకుడు. మేనేజరు పత్రికాధిపతితో, తనపరిచయముకలుగజేసుకొని, పిమ్మట శ్రీదేవిగదికి తోడ్కొనిపోయి యెఱుకపరిచాడు. శ్రీదేవి పత్రికాధిపతినిజూచి, నిశ్చేష్టురాలై, ఒక క్షణముండెను. ఆమె శరీరము కంపించినది- తనరక్తనాళమునందొక యర్థముగాని దివ్యతేజము ప్రవేశించినట్లు, ఆమెకు భావించింది. అనంతర మామె తెప్పరిల్లి వారి కుచితాననము జూపినది. పత్రికాధిపతి, “ప్రచురణార్థము తనకు కొన్ని చిత్రము లీయవలసిన” దని శ్రీదేవిని కోరాడు. “జీవుసాయంకాలము రావలసిన” దని శ్రీదేవి నిర్లక్ష్యముగ సమాధానము చెప్పి, తన పని జూచుకొనుచున్నదానివలె, నటించినది. పత్రికాధిపతి సెలవుదీసికొని లేచి వెళ్ళాడు.

సాయంకాలమునాలుగుగంటలు కావచ్చింది. శ్రీదేవి చక్కగ అలంకరించుకొని, రీతీదేవివలె సోఫాలో కూర్చొని శ్రీనాథునికావ్యాలు చూస్తూయున్నది. మరికొన్ని సోఫాలు నల్లబల్లలు, చిత్రపటములుగదినిండాయున్నవి. సేవకుడప్పుడే వచ్చి గులాబీషర్బత్తుసీసా దెచ్చి బల్లమీదనుంచి వెళ్ళాడు. ఆగదిలో ఆమెదప్ప మరెవ్వరులేరు. కొంతకాలమైనతర్వాత యెందుకో శ్రీదేవి లేచి పెట్టెదీసి సర్దుతున్నది. ఇంతలో

పత్రికాధిపతి వచ్చి నిలువబడ్డాడు. శ్రీదేవి, “నమస్కారములు— దయచేయండి!” అన్నది. పత్రికాధిపతి తలవని తలంపుగా వెళ్ళి, శ్రీదేవి పాదాలుపట్టుకుని, నులివెచ్చటి కన్నీటితో ఆమెపాదాలు తడిపివేశాడు. శ్రీదేవి తనని లేవదీసి, నవ్వుచు, “పెద్దవారిట్లు జేయవచ్చునా? నేనెవతెనని మీయాహా!” అన్నది.

పత్రికాధిపతి, “ఇంకా మోసమందుకు? నా తెలివి తక్కువే యింతదూరం తెచ్చింది క్షమించు” అన్నాడు.

శ్రీదేవి:— వింతమాటలు? మీదేయూరు? భ్రమపడుచున్నారా?

పత్రి:— ..... ?

శ్రీదేవి:— మాట్లాడరేమి?

పత్రికా:— సత్యా! ఎందుకింకా దాచిపెడతావు? “నేను కృష్ణమూర్తిని — నీవు సత్యవతిని”

అంటూ ఆమెనుకొగలించుకొన్నాడు. “తప్పసుమా! లోకసమ్మతముగాదు” అని ఆమె కృష్ణుని చెక్కిలిగొట్టింది.

పదిరోజులకలా ఫరిణయమహోత్సవం జరిగింది. పెద్దలఆశీర్వాచనలతో, అన్నిపత్రికలు నిండిపోయాయి.

నిరుద్యోగులకు గిరీశంగారి సలహా

అప్పటినుండి అంటే — “కన్యాశుల్కము”లో మనము చూచినప్పటినుండి, గిరీశం హాయిగా బుచ్చమ్మనో కాలక్షేపము చేస్తున్నాడు. వెంకటేశాన్ని చదువుసంధ్యల వ్యవహారమెట్లావున్నను లంకాకుచుట్టలు చుట్టి పెట్టడములో మాత్రము ప్రవీణుణిజేశాడు గిరీశము. ఈముగ్గురు ఏక కుటుంబీకులుగా నుండి అప్పటినుంచి ఇప్పటివరకు ఎన్ని అవాంతరాలు వచ్చినా సమర్థించుకొంటూ కాలప్రవాహానికి యెదురీదుతున్నారు. నిరుద్యోగపు డిపార్టుమెంటు పుట్టిననాటినుండి గిరీశం ఆడిపార్టుమెంటునే నమ్ముకొని పడియున్నాడు. ఈడిపార్టుమెంటులో తదాది కొంతమంది ప్రవేశించి కొన్నాళ్ళుండి మరొకలైన తొక్కడముమామూలు అయిపోయిందిగాని, గిరీశంమాత్రం వదలకుండా సర్వీస్ ననుసరించి పెత్తనదారులయినాడు. ఇతడనేకరకాల వ్యాపారాలు జేసేవాడు. నలులమందు—తేళ్లమందు—వశీకరణ వేహ్యము—వల్లకాటిలేహ్యము—ఇత్యాదులు—ఒక టేమిటి? ఎన్నిరకాల వ్యాపారాలో సాగించి డబ్బు సంపాదించి తానుతిని, ఒకరికి పెట్టాడు. కొన్నాళ్ళు పరీక్షకుపోయేవిద్యార్థులకు ఉద్యోగాలుకావలసిన యువకులకు బిరుదులు కావలసిన పెద్దమనుష్యులకు తాయిత్తులు కట్టి రొక్కము గణించాడు.

ఒకనాడు శయనమందిరములో గిరీశం బుచ్చమ్మతో సరస సల్లాపాలాడుతుండగా బుచ్చమ్మ “పంతులుగారూ! తాము యీవిధంగా దొంగతాయిత్తులు కట్టి ప్రజల మోస గించి ధనమార్పించుట నంచివనా?” అని అడిగింది. అంతట గిరీశం యీలెక్చరు కొన్నాడు.

“డామిట్! మో సమేమిటి? ఇలాంటిమాటలు మాట్లాడితే నీవు నాగరక : ప్రపంచానికి పనికిరావు. కాబట్టి నిన్ను వదలివేయవలసివస్తుంది సుమా! తెలిసిందా? మైడియర్ బుచ్చమ్మా! ఇలాచూడు—మోసమంటావే ఏమిటి? ప్రపంచకమంతా మోసంగాదూ? ఇలాంటిపనులు పెద్దవాళ్ళుజేస్తే వ్యాపారమని, వ్యవహారమని, అంటారు—చిన్నవాళ్ళుజేస్తే మోసమని దొంగతనమని అంటారు, పెద్ద, చిన్న, అనేభేదముతో అందరు దొంగలే. ఇటుచూడు.—పిల్లలకు వరీక్షలు పేపర్లు అమ్ముకొనే మేస్టర్లది మోసంగాదూ? లోకంలోవున్న అబద్ధాలన్నీ చెప్పి దొంగసలహాలిచ్చి ఫీజుగుంజే ప్లీడర్లది మోసంగాదూ; సప్తాహాలుచేయిస్తాననిన్ని గుళ్ళుకట్టిస్తాననిన్ని చెప్పి చందాలువసూలుచేసి దిగమింగే పెద్దమనుష్యులది మోసంగాదూ? గ్రంథకర్తలయొద్ద కమీషను వుచ్చుకొనుచున్న కొందరి హెక్మాప్టర్లది మోసంగాదూ? ఇన్నెందుకు? లంచాలులేకుండా యేపని జరుగుచున్నది? ఈ లంచగొండి

తనము దేశమంతటా, అంటువ్యాధివలె వ్యాపించిపోయింది. తండ్రికొడుకుల మధ్య—భార్యా భర్తలమధ్య—భక్తుడికి దేవుడికి మధ్య—యీలంచమే ప్రత్యక్షమై మారుపేర్లతో చలామణి అగుచున్నది. కాబట్టి ఈమాటలిక చాలించు—ఏ వ్యవహారమైనా కొంచెం తాత్కాలికంగా ప్రవర్తిస్తే యేచిక్కురాదు..... ఏమిటలానవ్వుతావు? ఆ! నీవునవ్వితే అదోవిధంగా అమాయకత్వం..... ఇలారా, మరి..... ఒక్కటి.

బుచ్చ:- చాలేదేమిటా? వేరూ పాళలేదు. బాహ్యణీకమంతా పాడుజేసి....

గిరీ:- మనం పాడుజేస్తేదేమిటి? బ్రాహ్మణే పాడుజేసుకొన్నారు బాహ్యణీకాన్ని.. అదుగో! నీవుమాత్రం సరిగా జరిపి యేడ్చావు? రమ్మనమని పిలవగానే లేచి నావెంటబడి వచ్చావుగదా?

బుచ్చ:- బౌను, నాదేతవ్వ, మీ మాటలు నమ్మి మోసపోయినాను.

గిరీ:- అదుగో! మళ్ళీ మోసమంటావేమిటి!... నరే, అయిందేమో అయిందిగాని, యిప్పుడులేచిపోతావా... ఆ! ఆ! నన్ను తాకగూడదు. దూరంగావుండాలి.

బుచ్చ:- అబ్బ! ఎన్ని నేర్పారండి!

గిరీ:- ఎన్ని నేర్వందే, ఈ ఆడదయ్యాలున్న ప్రపంచకంలో

బ్రతుక గలుగుతాను? ... ఇప్పు డింకో తమాషా చేయబోతున్నాను చూడు.

బుచ్చ:- చెప్పండి వింటాను.

గిరీ:- అలా చెప్పను. చేసినతర్వాత చూచి, మెచ్చుకోవలసిందే.

బుచ్చ:- సరే, లేవండి ఇక్కడినుంచి— ఈ మాటలతో అయ్యేదేమిటి!

ఇలా నాలుగురోజులు గడిచినయి. గిరీశం బుర్రగల వాడనితలంచి, తమకేదైనా మార్గంచూపుతాడని, పనిపాటలులేని గ్రాడ్యుయేట్లు, కొందరువచ్చి, గిరీశాన్ని ఆశ్రయించారు. బుచ్చమ్మగూడా “పాపం! వాళ్ళకేదైనా జీవనోపాధి గలిగించండి. మీపేరుచెప్పకొని బ్రతుకుతారు” అని శిఫార్సు చేసింది, గిరీశం వాళ్ళందరికీ ధైర్యము చెప్పి పంపివేశాడు.

గిరీశం మరుసటిదినం అన్ని వార్తాపత్రికలకు జాబులు వ్రాశాడు. తెల్లవారేటప్పటికి అన్ని వార్తాపత్రికలలోను.

“నిరుద్యోగులకుమాత్రము, ధనము సంపాదించుకొనుటకు, సులభమైన మార్గముచూపబడును. ప్రతిదరఖాస్తుదారు, తాను నిరుద్యోగియని తెలియజేయు ధృవపత్రమున్ను రెండుఅణాలతపాలాబిళ్లలున్ను, దరఖాస్తువెంట బంపుకొనవలెను. ధృవపత్రములేని దరఖాస్తులు అంగీకరింపబడవు”

ఇట్లు గిరీశం—

అని పెద్ద పెద్ద యక్షరములతో ప్రకటించబడినది. ప్రకటనానంతరము ఒకవారమురోజులలోగా, 950 దరఖాస్తులు గిరీశంగారికి చేరినయి. అతడు మహదానందంతో బుచ్చమ్మనుబిల్చి, “చూచావా! ఆయాసపడకుండా, రెండు నెలలగా సంతాపించుకొన్నాను” అన్నాడు.

“ఇన్నిదరఖాస్తులు యెలా వచ్చినయిండీ?”

“ఊరుకొక పెరివాడుంటే చాలదూ?”

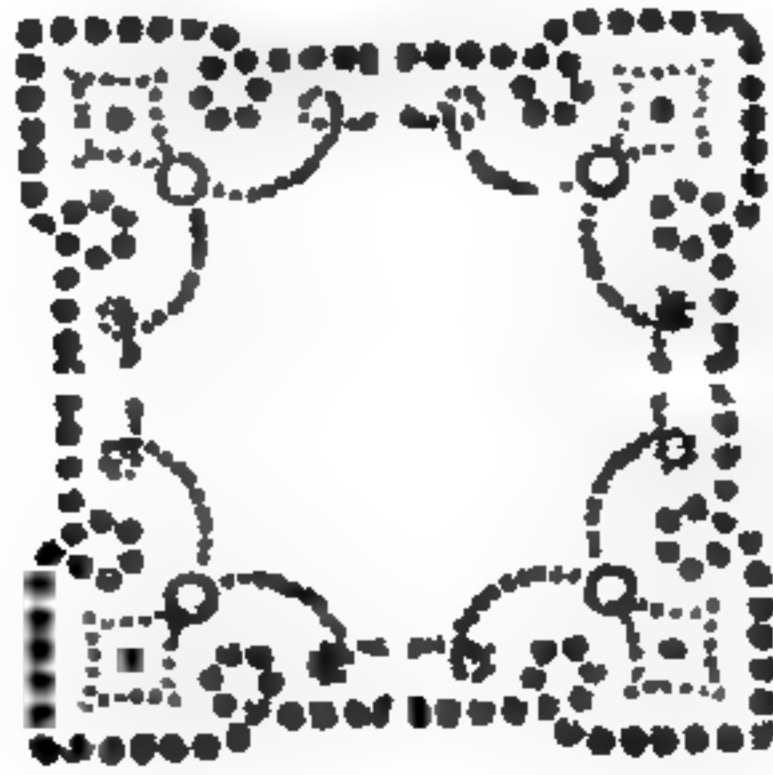
“పంతులుగారూ! ఈ అన్యాయారితం...”

“చిత్తం! బుచ్చమ్మగారూ! ఇలాంటి తెలివితక్కువ మాటలు చాలించి, తమరు పంటయింట్లోకి దయచేయండి” అని గిరీశం పరిహాసంగా అన్నాడు.

తరువాత వార్తాపత్రికలలో

“ధనముసంపాదించుకొనుటకు ఇలాంటివే సులభోపాయాలు.”—

అని గిరీశం ప్రకటించాడు. ఇదిచూచి దరఖాస్తుదారులు నాలుకలు కొరుక్కొన్నారు.

“గిరీశంగారి బహుమానము”

* * *

మహానుభావుడు అప్పారావుగారు, యేనాడు ప్రసాదించాడో యీ గిరీశాన్ని ఆంధ్రలోకానికి, ఆనాటినుండి ఈనాటివరకు, గిరీశం నిర్విచారంగా విహరిస్తున్నాడు. గిరీశం మహాతెలివితేటలుగలవాడేగాని, చపలచిత్తుడు. ఒకమాట—ఒకనీతి. ఒక కట్టుబాటు అనేవిలేవు. అతనినోటికి తెలుపుద్వారబంధములు లేవు. ఎవరినిబడితేవారిని యెంతమాటైనా అనేస్తాడు. మంచి ధైర్యసాహసాలు గలమనిషి. ఒకరి మాటెందుకు? గిరీశం భగవంతుడికే పాఠాలు నేర్పుతానన్నాడు. “ఉపాయం లేనివాళ్లని వ్రాళ్ళోనుంచి వెళ్లగొడతాననేవాడు. ఆంధ్రదేశంలో గిరీశాన్ని యెరుగనివాళ్ళులేరు. ఈతని కథలు అందరు శ్రద్ధతో వింటారు. ఇతనిచరిత్ర యింటింటాచదువుతుంటారు. గిరీశమంటే ప్రతివాడికి హడలే.

ఈనాడు ధనము పరిపాలిస్తున్నది. ధనవంతుడే గాజు. ధనవంతుడే శాసనకర్త. మధురకవితావిలసితుడై, మహిమలయమేలదగిన కవిసార్వభౌముడైనను, ధనములేకపోయిన యెందుకుపనికిరాడు. అసమానమైనమేధాశక్తి లిగిలోకాన్ని ఉద్ధరించగల ప్రసిద్ధనవలారచయితయైనను, ధనహీనుడైన, దేనికిని కొరగాడు. కఠినశిలాతతులు సైతము, కరిగిపోయ్యే

టట్లు మధురగానమునేయు గాయకుడైనను, దర్శింపజేసిన
అప్రయోజకుడగును. తాకికజ్ఞానసంపన్నుడై, యేమదీవులేల
దగిన ప్రతిభాశాలియైనను, విత్తిములేకున్న పలుకరించువా
రుండరు. ఎంత తెలివితేటలున్నను పేదవాడెవ్వరికి సరిపడదు
అతడికి సభల కాహ్వాన ముండదు. టీపాస్ట్రీలకు బిలుచువా
రుండరు. సంఘమున గౌరవము లేదు. పెండ్లిండ్ల కేగిన
మర్యాద లేదు. ప్రజలలో పలుకుబడి లేదు. ఇన్నెందుకు?
నాగరకప్రపంచమున నతనికి స్థానమేలేదు. తుట్టతుదకుదైవ
మును దర్శించుటకుగూడ అతని కర్హతలేదు. పూజారికి చె
ల్లించవలసినముదుపు చెల్లించకున్న భగవంతుని శిలామయవి
గ్రహముగూడ అతడు చూడగూడదు. బంధుమిత్రులు లేరు.
భార్యాపుత్రులు లేరు— అంతయు ధనమే.

ప్రతివాడికి తా నొక గొప్ప అధికారి కావలెనని,
ప్రతివాడును, శాస్త్రసకర్తయైముద్రాధికారమువహించి, పెత్త
నము చెలాయించవలెననిఅనుకొంటాడు. తనకంతటి తెలివితే
టలు, శక్తిసామర్థ్యాలు వున్నవా లేవా అనివిచారించుకోడు.
ఉన్నతాసనము లభిస్తేచాలు. అసమర్థుడై, ప్రజలచేత, ప్ర
భుత్వమువారిచేత, చీవాట్లుతినుటకైనా సిద్ధపడతాడు. ధన
వంతుడైతేచాలు, యీ కాలంలో ప్రతివాడు యెలకనులో
వొల్గొని, యేస్థానిక మండలాధికారిగావొచ్చు, చేయరాని

పనులన్నీ చేసి, సీచాతినీ చముగా ప్రవర్తించి, తుదకు అధికారి మురాగానే యివన్ని మరచిపోతాడు. అప్పుడు కన్నుమిన్ను తెలియదు. బీదా, బక్కా, కనబడరు. మంచి, చెడ్డ అనే జ్ఞానం నశించిపోతుంది. ప్రపంచమంతా తల్లకిందులుగా కనబడుతుంది. ఆ అధికారమూడిందాకా ఆతిక్క దిగదు.

పుల్లయ్య జిల్లాబోర్డు యెన్ని కలలో పాల్గొని వేలకు వేల రూపాయలు ఖర్చు పెట్టి, విజయలక్ష్మిని చేపట్టాడు. విజయవిరాజితుడగు పుల్లయ్యను జూచుట కనేక మిత్రులు వస్తున్నారు జిల్లాయం దన్ని గ్రామాదుల వారును, ఆతనికి స్వాగతమిచ్చి, విందులను జేస్తున్నారు. అతని కరస్పర్శనభాగ్యాన్ని గోరని వారాజిల్లాలో లేరనియే చెప్పవచ్చును. పుల్లయ్య సంతకు పూర్వమసహ్యించుకునే విరోధులుగూడ, లోలోన నిందించు కొనుచున్నను ప్రత్యక్షమున నతనికి లోబడిపోయినారు. ఎవరెన్ని యనుకొంటేనేమి? అత్యున్నతమగు గౌరవాసనమధిష్టిం చుభాగ్యమతనికి లభించింది. తనకు జరుగుచున్న టీపార్టీలకును, వినోదములకును, స్తోత్రపాఠములకును, పుల్లయ్య ఉబ్బితబ్బి బైబిపోవుచుండెను. ఒకనాడు పలువురు మిత్రులతో పుల్లయ్య సాధాంతర్భాగాన గూర్చొనియుండగా, అతని దర్శనార్థము గిరీశముగారు వచ్చారు. ఎక్కడికిబడితే, అక్కడికి, సరాసరి వెళ్లిపోవడమేగాని, ఒంకు, గొంకు లేదు గిరీశానికి.

అతడు నేరుగా లోనికేగి పుల్లయ్యనుజూచి. “గుడ్ మార్నింగ్ సార్!” అన్నాడు. పుల్లయ్య వెంటనే తేచి, “గిరీశంగారా?” అనుచు కరస్పర్శనజేసి, యుచితాసన మిచ్చాడు. పిమ్మట, గిరీశం, పుల్లయ్యను యిందుడని, చందుడని పొగడి, “పుల్లయ్యగారూ! గౌరవార్థము మీకు, కొన్ని బహుమానాలు గొనివచ్చాను” అంటూ సుందరముగానిర్మింపబడిన ఒక గంధపుపెట్టెను చేతికిచ్చాడు. పుల్లయ్య అధికసంతోషంతో ఆపెట్టెను తెరచిచూచాడు. అందులో ఒకచేతిగడియారము ఒక ఫౌంటెన్ పెన్, ఒకకళ్ళజోడు ఉన్నాయి. ఆగడియారము “క్వీప్ సేక్” కంటే సుందరంగావుంది. కళ్ళజోడు అందంగానే వున్నదిగాని, అద్దాలులేకుండా, చట్టము(Frame)మాత్రమే వున్నది. పుల్లయ్యచేతిలోనుంచి, ఆవస్తువులను ఆతనిమిత్రులు తీసుకొని చూస్తున్నారు. “అయ్యా! ఈగడియారము ఆడేది కాదండీ! బొమ్మలగడియారమనుకొంటాను” అని ఒకమిత్రుడన్నాడు. ఇంకోమిత్రుడు “ఈకలము వ్రాయుటకు పనికిరాదండీ!” అన్నాడు. అందరు పకపక నవ్వారు. పుల్లయ్యకు కోపమువచ్చింది. “ఏమి గిరీశం! నీకింతపొగరా? నన్న అవమానపరచ దలచుకొంటివా?” అన్నాడు. అంతట గిరీశం “చిత్తం, క్షమించాలి, నాతప్పులేదు. నేను సక్రమంగానే బహుళాకరించాను. ఏమంటారా? మీకు గంటలు జూచుట

చేతగాదనియు, మంచిగడియార మిస్తే వాడుకొనే పద్ధతి తెలియక చెడగొట్టుకుంటారనియు, ఆలాంటి గడియారము తెచ్చాను. మీరు చదువుకొన్న వారుగాకపోవుటచేత, వినోదార్థము జేబులో పెట్టుకొనుటకు మాత్రమే పనికివచ్చు కలమునుయిచ్చాను ఇక కళ్ళజోడుసంగతి అడుగుతారా? అసలే అధికారగర్వంతో నున్న మీ కళ్ళకు, ప్రపంచమంతా తల్లకిందులుగా కనపడుతుందిగదా? గ్లాసులు మఱింతఅంధకారాన్ని కలిగిస్తయ్యేమోనని, అద్దములేని కళ్ళజోడు సమర్పించుకొన్నాను. యిందులో నాదోష మేమున్నది?"

అని గిరీశం, సవినయంగా అన్నాడు. పుల్లయ్య తెల్లబోయి అట్లాగే చూస్తున్నాడు.

ప్రతప్రభావమా?

సుశీల :— పిల్లా ! మీ అత్తగారు శ్రావణపట్టి బంపేరు చూచేవా !

ప్రభావతి :— శ్రావణపట్టి అంటే యేమిట ? అమ్మా !

సుశీల :— అంటే యేమిట ? దీనిచరిత్ర చాలావుంది. పూర్వం శ్రావణపట్టిలు లేవు. ఇప్పటి నవనాగరికులు స్పృహించేరు పీట్టిని. పరిణయమైన పిమ్మట పిల్లను అత్తవారి టిక తీసుకొని పోవడం అవశ్యముగల్గించి అత్తవారింటకి ఆచార వ్యవహారాలు, వేషభిషలు, మర్యాద మన్నన , అనుభవాలా పెద్దదానికి పుష్కరిదమైన శ్రావణమాసం మంచి దని యూహించి, పెండ్లియైన పిమ్మట వచ్చే ప్రథమ శ్రావణమాసంలో పెండ్లికూతురిని అత్తవారింటకి తీసుకపోవడం ఆచారముగ జరిగింది కొన్నాళ్ళు. తరువాతి రాను, రాను నాగరికత విస్తరించి విచక్షణ జ్ఞాన శూన్యతైన కొందరికి పూర్వాచారం మోటుపోవడంచేత, పిల్లను అత్తవారింటకి కొనిపోవడానికి మారుగా పెండ్లికొడుకుగారింటి నుండి పెండ్లికూతురుగారింటికి నోమునోచుకోడానికి శ్రావణ పట్టి పంపించడం ఆచారమైంది.

ప్రభావతి :— అదాకథ ? ఆ పట్టిలో యేమేముంటుంది ?

- సుశీల:— పోయిచూడరాదూ? లేచిరా? తలంటి నీళ్లు పోస్తాను, నోచుకొందుగాని.

ప్రభావతి కాంతులొలికే అధర వింబంమీద చిరు నవ్వు ప్రకటిస్తూ లేచి మండువాలోకేగి, అచ్చటనున్న శ్రీ వణపట్టికి సంబంధించిన సాంబారాలన్ని జూచి మఱియొక తబుకులోనున్న సన్నకాగితపు పొట్లాన్నిదీసి, ఆత్రోగో అందులో యేముందోనని పొట్లము విప్పిచూచింది. విలువగల చిలుకపట్టుచీరె తనకోమల హస్తాలతో, వికసించిన ముఖారవిందముపై చెరిలాటలాడుచున్న నల్లత్రాచు పిల్లలవ టి ముంగురలను సున్నకొని చీరమడతదీసి పొరలసందున పెట్టాడిన కాగితపు ముక్కను దీసి చదువుకొన్నది.

“ప్రియమైన ప్రభావతికి—

ప్రేమ లాంఛనముగా సమర్పించినది.

ఇట్లు, ప్రేమపాత్రుడు

విమలానందమూర్తి”

ఆశ్చర్యం వొకవంక సిగ్గుకవంకవచ్చి అరికట్టినయి, ప్రభావతి ఆనందాన్ని “ఇదేమిటి నాపేరువ్రాశారు?” అనుకొన్నదాపిల్ల తనలో. ఇదోవిధంగా బుగానేవుండనుకొన్నది మళ్ళీ. ఇంతలో సుశీలవచ్చి “నీమొగుడే పంపేసిన అబ్బ

రంగా ! అస్తమానం చీరెఱుచుకొంటూ కూర్చుంటావా ?
కావలసినంత పనివుంది, లేచిరా?" అన్నది.

ప్రభావతికి పదమూడో సంవత్సరం జరుగుచున్నప్పటికీ, చురుకైన పిల్లగావడంవల్ల నాలుగోఫారం వరకు చదివింది. పెద్దపిల్లగదాఅని అనుమానిస్తూ, తల్లిదండ్రులు చదువుమానిపించేరు. లోకవ్యవహారాలు తెలుసుకొనడానికి యిప్పటిప్పడే కళ్లుతెరుస్తున్నది ప్రభావతి. తండ్రి "గృహలక్ష్మీ" మున్నగు మాసపత్రికలు, నవలలు, నాటకాలు తెప్పించి యిస్తూంటే విసుగులేకుండా చదువుతుండేది. ఒక్కతే పిల్లగావటంవల్ల తల్లిదండ్రులు గారాబంగా బెంచుతుంటే సుఖమారంగా పెరుగుతున్నది. మూడుపాళ్ళు పసుపు రెండు పాళ్ళు నిండుగులాబి కలిపి తేవచ్చే అందమైన రంగుతో చంద్రబింబమువంటి ముఖముగల్గి పట్టుకుచ్చులవలె నిగనిగలాడుతు పిరుదులవరకు వ్రేలాడే కురులుగల్గి, సర్వాంగసుందరియై, సౌందర్యానికి వన్నెలుచెక్కివేద్య, విద్యకు మెరుగులు పెట్టే వినయముగల్గి విరాజిల్లుతూంది ప్రభావతి.

స్త్రీల కఖండపుణ్యప్రదమైన శ్రావణమాసము ప్రభావతి యింట్లోనే అవతరించిందా అన్నట్లు, వస్తూపోతూవుండే ముత్తయిదువులకు విసుగువిరామము లేకుండా కలకలలాడుతు పెండివారి యిల్లుమాదిరిగా మంగళవాద్యములతో,

భామినీజనము వేడుక పాటలతో గడచిపోయింది. “మృగము నకు పెద్దపులియెంతో మెకమునంతె” అన్నట్లు శోభాయ మానమగు శ్రావణమాసాన్నిగూడా కాలప్రవాహం కొట్టి కొని పోయింది క్రమక్రమంగా వారాలు పయ్యి గతించి మాసాలు నడుస్తున్నాయి. కార్తీకమాసం ప్రవేశించింది. శుభకార్యం కాస్తాముగించి పిల్లను మాయంటికి పంపిస్తే బాగుంటుంది అని అత్తవారు వార్తబంపేరు ఆవార్తవిని ప్రభావతి ముఃముసినవ్వులు నవ్వుడంజూచి తెల్లదండ్యలుగూడా “సలే” నన్నాగు ఒక శుభముహూర్తాన నలుగురు చుట్టాలు చేరి ఆకాస్తముక్కు చెల్లించి పిల్లను అత్తవారింటికి బంపించేరు. జరుగపలసిన మర్యాదలన్ని, యింటిఆచారాన్ని అనుసరించి యథావిధిగా జరిపేరు. ప్రభావతి అత్తగారింట కాపురంజేస్తున్నది. తన కనుసన్నల మెలగుచూ, వినయ విధేయతలతో ప్రవర్తించుచుచుండుటచేత అత్తగారు ప్రభావతిని దయగాజూస్తున్నది. విమలానందమూర్తి భార్యనులాలించి, ప్రేమించి, ఆదరిస్తూ ఆనందవార్ధి నోలలాడిస్తున్నాడు బాల దంపతుల ప్రధమానురాగ సుఖసంపదలను, భావాలను మెవరు వర్ణించగలరు? సుగుణవతియు సౌందర్యవతియునగు ప్రభావతి తనకు భార్యగావడం తనపూర్వజన్మ సుకృతమే ననుకొన్నాడు. “నీకన్న అమూల్యమగు వస్తువీప్రపంచమున

లేదనియు నాసర్వస్వము నీవేగనియు, నీవు లేకున్న లోకమే శూన్యమనియు" అన్నాడు భార్యతో. ప్రణయ పాశబద్ధుల యిన ప్రభావతీ విమలానందులు అనిర్వచనీయానంద మను భవిస్తూ ఆరుమాసాలు గడిపేరు.

మగడు ఖద్దరంటే అభిమానంజూపిస్తూ శుద్ధస్వదేసి వస్త్రాలనే ధరించుచుండడంచేత తానుగూడా ముతకబట్టలను గట్టుట కలవాటు పడుటయేగాక, ప్రభావతి స్వయంగా రాటముమీద నూలుదీయుటకు ప్రారంభించింది. యుక్తాయుక్తము లెరిగిన చదువుకొన్న పిల్లగావడంచేత, ప్రభావతికి పూర్తిగా దేశాభిమానం యేర్పడ్డది. దేశసేవచేయుట యందు పురుషుల కెంత బాధ్యతకలదో స్త్రీలకుకూడా అంత బాధ్యత అంత జవాబుదారీ కలదని గ్రహించింది. ఇట్లా కొన్నాళ్ళు జరుగుచుండగా ఒకనాడు ప్రభావతి తండ్రివచ్చి పిల్లను పుట్టింటికి పంపవలసినదని వియ్యంతుని అడిగి త్వరలోనే మళ్ళీ పంపిస్తానని అల్లుణ్ణి బ్రతిమాలుకొన్నాడు. మొదటకాదన్నా తర్వాత దీర్ఘంగా ఆలోచించి "సరే" నన్నాడు విమలానందుని తండ్రి. భర్తను విడచియుండుటకు యిష్టంలేకపోయినా బాల్యస్నేహితురాండ్రను, తల్లిని చూడవచ్చునని యాశతో "పంపించండి" అని ప్రార్థించింది ప్రభావతి. తుట్టుతుద కందరు యిష్టపడ్డారు. మంచిరోజు జూచి

ప్రభావతిని ప్రయాణంజేశారు. “మీరు త్వరలో మావూరు రండి నాలుగురోజులుండి రావచ్చు” అని భర్తను వేడుకొని తండ్రివంట స్వగ్రామం వెళ్ళింది ప్రభావతి. విమలానందు నికి మొదటి నాలుగురోజులు కాస్త పిచ్చిపిచ్చిగా వున్నా, తర్వాత తర్వాత పనిపాటులు చేసుకొంటూ మామూలు గానే తిగుగుతున్నాడు. అప్పట్లో జరుగుచున్న సత్యాగ్రహోద్యమమునందు తానుగూడ శ్రద్ధతో పనిజేస్తూ గ్రామంలో జరుగుతున్న సభలకు హాజరవుతుండేవాడు.

ఉత్తమగ్రంథాలు చదవడమూ, రాటము దిప్పడము ఈడువారలతో సరససల్లాపాలు ఆడుకోవడమూ మున్నగు పనులతో హాయిగా కాలక్షేపంజేస్తున్నది, ప్రభావతి వుట్టింట. నిత్యము రాటానికి పూజజేచీలగునప్పడెల్లా జాతీయ గీతాల బాడుతూ దారముదీస్తుండేది. లక్ష్మీదేవివలె రాటముముందు గూర్చొని మనోహరంగా గీతాలు బాడుతూన్నప్పుడు కళ్ళపండువుగాజూచి యానందిస్తుండేవాళ్ళు-తల్లిదండ్రులు.- ఒకనాడు మామూలుప్రకారం ప్రభావతి మహాల్లాసములో మునిగి వుండగా తండ్రి దీనవదనంతో వచ్చి యేదియో చెప్పబోయి చెప్పలేక ఒకజాబును ప్రభావతి కిచ్చాడు. తన మామగారియొద్దనుండి వచ్చినదని గ్రహించి ఆమె ఉత్సాహంతో జాబు చదువుకొన్నది. యెంతఉత్సా

హంతో చదవడానికి ప్రారంభించిందో అంత నిరుత్సాహంతో పూర్తిజేసింది. “సహాయ నిరాకరణ వాదియగుటచే విమలానందుని యధికార వర్గమువారు రెండుసంవత్సరాలు కఠినశిక్ష విధించి రాజమండ్రి జైలులో వుంచేరు” అని ఆజ్ఞాబులోవున్నది మఱుక్షణము యింటి ముంజూరునుండి రాలు వరబిందువులమాడ్కి ప్రభావతికి కన్నీరు జలజలగారింది. తననుజూచి తండ్రిగూడా చింతిస్తాడేమోనని తనలోతాను పొరలి పొరలి వచ్చుదుఃఖాన్ని మ్రొంగుకొని “నాన్నా! నేడెంతసుదినం?” అన్నది. గడ్డదస్వరముతో తండ్రి “సుదినమా ఆలా అంటున్నావేమిటమ్మా?” అన్నాడు.

“కాదామిటి? లోక కళ్యాణముకొరకు నాభగ్గ నిర్బంధింపబడ్డాడు. యిదిశుభ వార్తగాదా?”

“నిజమేగాని... నాకు మనస్సు నిలువకంలేదు. జైలులో అనేకకష్టాలున్నయి నీచాతినీచమైన పనులు”.

నాన్నా! ముక్కుపచ్చలారని ముద్దుబిడ్డలు, స్త్రీలు, వృద్ధులు సైతము దేశంకొరకు కారాగృహాలకు వెళ్ళుచుండయుక్తవయస్కుడు, విద్యాధికుడునగు మీ యల్లునికొరకెంతదిగులెందుకు? వారివిషయము నాకు సంతోషమే. కాని దేశసేవజేయు భాగ్యం నాకుకూడ లభించలేదుగదా యని విచారిస్తున్నాను.”

ఇట్లు అంటూ ప్రభావతి లేచి పడక గదిలోకి వెళ్ళి శయనించింది. ఇప్పుడామె మనస్సులో పెద్ద తుపానొకటి పట్టుకొన్నది. ఏమిచేయవలెనో తోచడంలేదు. జైలులో యెన్నికష్టాలు పడుతున్నాడో భర్త అని దుఃఖించి తానే తెలివిదెచ్చుకొని నేనుగూడా దేశసేవ జేయకూడదా అనుకొన్నది. ఛీ, అధమమగు ఆగుజాతిలో పుట్టేనేమో అని అనుకొన్నది. ఏమేమో తర్క వితర్కాలు జరుగుతున్నాయి. “స్త్రీజాతిని దూషిస్తున్నానేమిటి? లోకాన్ని ముంచడానికి గాని తేల్చడానికిగాని స్త్రీజాతికే సమర్థతవుంది. తన కత్తికి యెదురుకత్తిలేకుండా రాజ్యాలు యేలిన విక్టోరియారాణి ఆడుదికాదా? ఘోర రాక్షసుడైన నర కానుడుణ్ణి చంపడానికి తోడుపడ్డ సత్యాదేవి ఆడుదికాదా? హరిశ్చంద్రనికి అఖండ యశము నార్జించి పెట్టిన చంద్రమతి ఆడుదికాదా? ముల్లొకాలను గడగడలాడించే యమధర్మరాజును సైతము ధిక్కరించి భర్తను సంపాదించుకొన్న సావిత్రి ఆడుదికాదా? ఇంతెందుకు? నేటి శాంతియుద్ధాన చాలుగొంటున్న వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు వనితలేగదా? నేనుమాత్రమేందుకు నడుముకట్టగూడదు? శక్తిసామర్థ్యాలు తెలివి తేటలుచాలకనా?... కాదు, కాదు... జైలులోవున్న నా నాధుని విజయధ్వజము తో విడిపించే మార్గముచూస్తాను. నేను నిజంగా పతివ్రత

నైతే, నాభర్తకు జయభేరి మోగిసాను... ఇప్పుడు నే నేం చెయ్యాలి? నాభర్తను దర్శించిరావడం నా ప్రధమ కర్తవ్యము.” అని యేమేమో ఆలోచిస్తూ ప్రభావతి “నాన్నా!” అని కేక వేసింది తండ్రి వచ్చేడు. “నాన్నా!” రాజమండ్రి జైలుకు వెళ్ళి నీ అల్లుణ్ణి చూచిరావాలి, ఈ రాత్రికే ప్రయాణము, సిద్ధంగావుండు” అని అన్నది. తండ్రి తలయాపుతూ సంతోషంతో వెళ్ళేడు. ప్రభావతి భర్తకొక హారము సమర్పించాలననుకొన్నది. వెంటనే తేచి పూలతోటలోనికి వెళ్ళి తన కంటికింపైన పూలను గోసుకొనివచ్చి ఓపికతో గూర్చొని శ్రద్ధతో సుందరమైన హారాన్ని తయారుజేసుకొన్నది. ఖద్దరువస్త్రముతడిపి వాడిపోకుండా హారానికి చుట్టి జాగ్రత్తగా దాచింది. భర్తకొరకు ఫలహారాలు యింకా కావలసిన అద్దము, దువ్వెన, సబ్బు మున్నగు చిల్లర వస్తువులు సిద్ధంజేసుకొని ప్రయాణమై తండ్రితోగూడా 8 ఘంటల పైలులో రాజమండ్రి వెళ్ళింది.

ప్రభావతి ప్రాతఃకాలాన నిద్దరతేచి తలార స్నానముజేసి యిష్టదేవతలనుగొల్చి రాటానికి పూజజేసుంది. చెప్పిన నోములన్నినోస్తూ, పలికిన వ్రతాలన్ని శ్రద్ధతో పడుతువుంది. ఒంటిపూటభుజిస్తూ కటికి నేలమీద కయనించడం వల్ల మనిషి క్త్తానలిగినా సహజంగా సౌందర్యవతిగావడం

చేత అంద చందాలేమి తగ్గలేదు. పూర్వంవలె తల్లిదండ్రులతో చనువుగా మాట్లాడడంగాని చెలికత్తెలతో యిష్టాగోష్టి చేయడంగానిలేదు. రాత్రింబవళ్ళు భగవదారాధనదప్ప యితర చింతలేకుండా మంచిరోజులకై నిరీక్షిస్తూ వున్నది. నిశ్చయంగా భగవంతుడనే వాదోకదువుంటే ఆభగవంతుడికి భక్తులను పాలించడమే ధర్మమైతే యింతదీక్షతో, యింతశ్రద్ధతో యింతభక్తితో పూజిస్తున్న ప్రభావతి మొర ఆలకింపడా?

కాలచక్రం శరవేగాన్నిమించి పరుగెత్తుతూంది. క్రమక్రమంగా మల్లీశ్రావణమాసమొచ్చింది. క్రిందటిశ్రావణమాసంలో అత్తవారు బంపిన శ్రావణపట్టీ విమలానందుడు బంపినచీరె తలపునకువచ్చి దుఃఖించింది ప్రభావతి. ఈయేడు మాత్రం యెందుకు ఉల్లాసంగా శ్రావణమాసంగడవగూడదు అనుకొన్నది. కృష్ణాష్టమి వ్రతము, గరుడపంచమి వ్రతము, వరలక్ష్మీవ్రతము శ్రద్ధతోను భక్తితోను వరుసగాజరువుదామనుకొంది. స్త్రీలకు పుత్రప్రాప్తాది సర్వసంపదల నొసంగి కామితార్థములచేకూర్చు ప్రభావము గలదిగదా వరలక్ష్మీ వ్రతము అని యూహించుకొన్నది. శుభదినము సమీపించగానే, అనగా పూరిమకు ముందు శుక్రవారమునాడు ఉదయాన లేచి స్నానంజేసి మడిబట్టలుగట్టుకొన్నది. శుభమైన

ప్రదేశాన్ని గోమయంతోలలికి మంటపముజేసి ఆసనముయే
 త్పాటుజేసి దానిమీద క్రొత్తబియ్యంబోసి మట్టిచిగుళ్లుమొ
 దలగువంచపల్లవంబుల కలశంబేర్పరచి వరలక్ష్మీదేవిని ఆవా
 హనజేసింది. పురోహితుడిసహాయంతో సక్రమంగాపూజలు
 జేసి తర్వాత పండ్రెండుకుడుములవాయనదానాలు, దక్షిణ
 తాంబూలాదులొసంగి, బ్రాహ్మణోత్తములకు సమస్కారా
 లుజేసింది. బ్రాహ్మణంతా ఆశీర్వాదించేరు. ప్రభావతి మహా
 నందంబొందింది. ఎప్పటికైన వరలక్ష్మీదేవియే తన్నుద్ధరించు
 నని తనభర్తకు జయముగలిగించునని సమ్మొకొన్నది. శ్రా
 వణమాసమంతా వ్రతాలతోను బ్రాహ్మణసంతర్పణలతోను
 గడచిపోయింది.

దేవపూజలతోకొన్నాళ్లు, నోములతోకొన్నాళ్లు జరిగి
 నయి. ఎన్నాళ్లుజరిగితే రెండేండ్లు పూర్తివుతాయో? రెండేం
 డ్లకుగదా విమలానందునికి కారాగృహవిముక్తిగలిగేది? ఈ
 విధంగానే సంతోషంగా మఱికొన్ని నెలలు నెట్టింది ప్రభావతి.
 ఒకనాడు ప్రభావతి యెందుకో తనపెళ్ళితీయగా అందులో
 తనభర్త ప్రేమలాంఛనంగా సమర్పించిన చిలకపట్టుచీరెకంట
 బడ్డది. వెంటనే ఒకదానివెనుక నొకటిగా సినిమాబొమ్మల
 వలె తానుభర్తతో అనుభవించినసుఖాలన్ని కట్టెదుట సా
 యోత్కరించినయి. ప్రభావతి కాచిలుకపట్టుచీరె కట్టుకుందా

మని బుద్ధివుట్టింది. చీరె యివతలికి దీసి పెట్టా. బీగం వేసింది. లేచివచ్చి రేగినతలను సవరించుకొని పరిశుభంగా స్నానం జేసి, శుభసూచకమైన తిలకాన్ని దిద్దుకొని చిలుకపట్టుచీరె ధరించి నిలువుటద్దంలో తనలందాన్ని జూచి ఆనందించింది. ఇప్పుడు తనభర్త వెంటవుంటే... అని యేమేమో అనుకొన్నది. ఇంతలో తండ్రికేక వినబడ్డిది. వస్తున్నానంటూ జనకునియొద్దకు వెళ్ళింది.

ఊరంతా దీపాలుబెట్టేరు. ప్రభావతి వీణెవాయిస్తు కూర్చొన్నది. కొంతసేపైన తర్వాత “ఇవ్వాల నాకీయలంకారాలన్ని యెందుకు? ఎవరుజూచి సంతోషించను?” అని అనుకొన్నది. “ఎందుకొలే, నాపిచ్చి నాకానందం” అని తన తోతాను చెప్పకొన్నది. తండ్రి భోజనానికి రమ్మన మని పిలిచేడు. వీధివాకిలి తెలుపు గడివేసి వెళ్ళింది. తండ్రి కంటే ముందుభుజించి లేచివచ్చి ఖర్చీలో గూర్చొని ఆకాశ పంచాంగం గుణిస్తువున్నది. తల్లివడ్డిస్తుంటే తండ్రియికా భోంచేస్తున్నాడు వీధిలో యెవరో తెలుపు తట్టుతున్నారు. “ఎవరువారు?” అన్నది ప్రభావతి. జవాబులేదు. ప్రభావతి లేచి తెలుపునొద్దకేగి గడిదీసింది. ఎవరికోసం నోములునోస్తున్నదో ఎవరికోసం యీ ప్రయత్నం అంతా చేస్తున్నదో

ఎవరికోసం ఉపవాసాలుజేసి శుష్కించిపోయిందో ఆ విమలానందమూర్తి ప్రత్యక్షమైనాడు ఇంకెంకావాలె? ఇరువురు ఒకరినొకరు చూచుకొన్నారు. ఇద్దరికి నోటమాట రాలేదు. కొంతసేపటికి “ప్రభా!” అన్నాడు భర్త. “రెండేండ్లుకాలేదు గద, అప్పుడే యెలావచ్చేవు?” అన్నది అప్రయత్నంగా ప్రభావతి.

“రాజప్రతినిధి మహాత్మునితో రాజీకేసుకొన్నాడు. మొన్నటి లవణ సత్యాగ్రహాలతోబాటు మావంటి పాత రాజకీయ ఖైదీలనుగూడ కొందరిని విడిపించేడు. జయము మాడే.”

“ఇదంతా నా ప్రతప్రభావమే” అన్నది సగర్వంగా ప్రభావతి.

ప్రాయశ్చిత్తము

“పరులధనమునకు-విద్యా
పరిణతికిన్-దేజమునకు-బలమునకు మనం
బెరియగ నసహ్య పడున
న్నరుడు తెవులులేని వేదన బడునధిపా!”

[భారతము]

మాణిక్యరావు నానా అగచాట్లబడి, యెలాగై తేనేమి
స్కూలుఫైనలు పరీక్షకు వెళ్ళివచ్చాడు. స్కూలుఫైనలు
పరీక్ష సరిగా అయిందో, లేదో, అతనికి మహేంద్రవదవి
లభించినట్లుంది. లోకములో తనకంటె తెలివితేటలు గల
వాడు లేడని గర్వపడ్డాడు. ప్రతిమనిషికి గర్వంవుండడము,
న్యాయమేగాని దానికి హద్దువున్నది. ఆత్మగౌరవము కాపా
డుకోవడమునకు చాలినంతగర్వము వుండవచ్చును. గాని,
ఆగర్వము ఇతరులకు అపకారము చేసేదిగా వుండగూడదు.
మన మాణిక్యరావు గర్వము, అతన్ని దిగమింగేదేగాని,
అతనికి ఉపకారము చేసేదిగాదు. మాణిక్యరావునకు చాలా
పెద్దపెద్దకోరిక లుదయించినయి. సురేంద్రనాథ బెనర్జీయంత
గావాలెనని ఆలోచన గలిగింది. ఎలాకావడం? అతనికున్న
స్వల్పచదువుతో, అంత పెద్దవాడేలాగవుతాడు? దివారా

తాళిలు అతనికిదే ఆలోచన. “నేను చాలా బీదవాణ్ణిగాదా, యెక్కడో చాకిరిచేసుకొని నాలుగు డబ్బులు సంపాదించు కొనకపోతే యేలాబ్రతుకుతాము” అనే ఆలోచన అతనికి తట్టలేదు.

మాణిక్యరావు, నివసిస్తున్న జగన్నాథపురములోనే, మాధవరావుగూడా వున్నాడు. మాణిక్యరావునకు యితడు సమీప బంధువేకూడాను. అతనికింటే యిన్ని తెలివిగల వాడు. ఒక క్లాసు తొమ్మిది సంవత్సరాలు తప్పిపోయినాడు. మరెవరైనా అయితే, పుస్తకాలు గంగలో వారేసి, “చాలు రాబాబు చదువు” అని సస్యానతి, బుద్ధుల్లో నేవాళ్ళు. పాపం! ఓపికతో మళ్ళీచదివి ఫర్వోసారికూడా పరీక్షకు వెళ్ళి తప్పిపోయినాడు. వీడుదుస్సార్లుడని తెలిసియే. కాబోలు, భగవంతుడుగూడా, దయతలచలేదు. భార్య కాషరానికి వచ్చి ఐదారు సంవత్సరాలు కావోచ్చింది. మాధవరావు నకు, యిప్పటికీ యెర్రని యేగాని సంపాదించుటకు చేత గాదు. ఈస్థితిలో ఆతను గర్వపడవలెనా? సిగ్గుపడవలెనా? లోకము తన్నుగురించి యేమనుకుంటున్నదో, అని విచారిం చుకుంటుంటిరిగితే సర్వో

మాణిక్యరావు మాధవరావులకు, మిక్కిలి స్నేహం జ్ఞద్దరి భావాలు. ఒకటే సహజంగా యేరకానికి ఆరకం చేరు తుంటుంది, లోకములో, చెడిపోయినా, బాగుపడ్డా ఒకరి

కొకరు తీసిపోకుండా నరిసమానంగా వుంటారు-“గొప్పవాళ్ళ మధ్యే విధమేలాగా?” అని యిద్దరికీ ఆలోచన... కొన్నాళ్ళు దీర్ఘంగా ఆలోచించగా, మాధవరావుకు ఒక వుపాయం దొరికింది. పెద్దవాళ్ళను కొంతమందిని విమర్శిస్తే, తాము గొప్పవాళ్ళ మవుతామనుకొన్నాడు. తమ పేర్లు గూడా నాలుగుతడవల పేపర్లో అచ్చుబడతాయి అని, అది చూచి ప్రజలంతా వారిని గొప్పవారనుకొంటారని అనుకున్నాడు... పూర్వం ఒక కథజెప్పేడు మా తాత... “ఒక పెద్దమనిషి, తన స్నేహితునితో ‘నేనురాజుగారితో ఇవ్వాలి మాట్లాడివచ్చానన్నాడట. ఏ విషయము మాట్లాడివచ్చా’ వని ఆ స్నేహితుడు ప్రశ్నింపగా, రాజుగారు వస్తుంటే, దారిలో అడ్డంగా నిలువబడ్డాను, అత రాజుగారు నన్ను జూచి ‘ఛీ! దుర్మార్గుడా దూరంగా వెళ్ళు, అన్నాడు, అని బదులు చెప్పాడట”... ఆవిధంగా వున్నయి మన మాధవ రావు తెలివితేటలు.

తమకు బాగుపడే యోగం లేకపోయినందుకు, యే దువకుండా, యితరులు చక్కగానుంటే, చూచి యోర్చులేరు. మన మాణిక్యరావు మాధవరావులు. మాధవరావు సలహా విన్నాడు మాణిక్యరావు. పెద్దవాళ్ళను విమర్శించడానికి పూనుకొన్నారు యిద్దరు. పాపము! విమర్శించడమంటే మా

టలతోవుండి, అనుకున్నారు యిద్దరు. ప్రఖ్యాతి వహించిన ఒక కవివుంగవుడు వ్రాసిన గ్రంథాలమీద విమర్శనలు వ్రాసి పత్రికలకు బంపారు. ఆమరునాడు పత్రికలో మాణిక్యరావుజేరుతో విమర్శనము ప్రచురింపబడివుంది. ఆంధ్రలోకమంతా చూచింది. ఈ అవకతవక వ్రాతలు, అర్థము లేని అబద్ధపు వ్రాతలుజూచి, ఆంధ్రులు సహించ లేక పోయినారు. సుప్రసిద్ధ కవికుమారులు వ్రాసిన, గ్రంథాలకు వేని నిందను ఆరోపిస్తే, ఆంధ్రులు సహించ లేకపోయినారు. నాలుగు మూలలనుంచి తెలుగువారు సమాధానాలు వ్రాసి పత్రికలకు బంపారు. మరుసటిదినము పత్రికలో, “మాణిక్యరావుకు బుద్ధిలేదా?” అని యొకరు వ్యాసమును వ్రాశారు. ఇదంతా మాణిక్యరావు చదువుకొన్నాడు. “మాణిక్యం! నీకు తెగిన ప్రాయశ్చిత్తముము అయినదిగదా?” అని స్నేహితులంతా అన్నారు. గాని, మాణిక్యం తిట్లుతినట మానలేదు. ఇంకా విమర్శనలు వ్రాస్తునే యున్నాడు. తానుగొప్పవాడైందాకా, ఆలాగే వ్రాస్తుంటాడేమో!

ఒకనాడు సాయంకాలము ఒక కవిశేఖరుడు సభలో ఉపన్యసిస్తున్నాడు. ఆసభలో మాధవరావుకూడా వున్నాడు. ప్రజలందరు తనను ఫలానా, అని తెలిసికొనవలెనని అతని

కోరిక. వెంటనేలేచి. మాధవరావు ఉపన్యాసకుని విమర్శించుటకు ప్రారంభించాడు. అంతట సభలోనుండి, “నోరు ముయి, కూచో” అను కేకలు బయలుదేరినయి. కొందరు మాధవరావుమీద రాళ్ళురువ్వారు. ఇంతలో అగ్రాసనాధిపతిలేచి, “మాధవరావుగారూ! ఇక్కడ వుంటే తమకు డెబ్బలు తగులుతవేమో, అవతలికి దయచేయండి” అని సాగనంపాడు, మాధవరావుకు తగిన ప్రాయశ్చిత్తము జరిగింది.

ఈ విధంగా మిత్రులిద్దరికీ తగిన ప్రాయశ్చిత్తము అప్పడప్పడు జరుగుచున్నది. వారి బుద్ధి మారేవరకు యీలాగే జరుగుతుంటుందేమో?

గిరీశం గారి దౌర్జన్యము

* * *

గిరీశం:—హలో! శాస్త్రులుగారూ! దయచేయండి!
యెందాకా, బయల్దేరారు?

శాస్త్రులు:— ఇక్కడికేనండి! సోమయాజులుగారిం
టికి పోయివద్దామని.

గిరీశం:—చిత్తం, దయచేయండి! మిమ్ములను చాలా
రోజులనుంచి అడగాలనుకుంటే తిట్టించుటలేదు. సరేగాని,
మాబోటి క్రాపింగుపెట్టిన వాళ్లందరిని తిట్టారుగదా మీరు
మొన్నటిదాక, యిప్పుడు మీకొడుకు క్రాపింగుపెడితే
మాట్లాడరేమండీ?

శాస్త్రు:—మాట్లాడకపోవడమేమిటి? యింట్లోనుంచి
వెళ్ళగొట్టాను కూడాను.

గిరీ:—అయితే యిప్పుడు మీయింట్లోనే వున్నాడే?

శాస్త్రు:—మళ్ళీ తీసుకొచ్చానండీ! మీయింట్లోది
వదుస్తాంటే. కన్నకడుపుగదూ?

గిరీ:—చిత్తం అందరివిషయము అంతెగదండీ మరి?

శాస్త్రు:—ఏదోలేండి! జరిగిపోయినదానికేదొడుకు?
వస్తా కొంచెం వెళ్ళాలి.

గిరీ:—అరే! కూచోవయ్యా! పోదుగాని...

శాస్త్రి:—యేమండీ! మర్యాదలేకుండా మాట్లాడుతారు? మీదంతా కొంటెవ్యవహారముగా నున్నదే!

గిరీ:—బయటికి కన్నడు కొంటెతనం నానీ! కనపడకుండా కొంపతీసే కొంటెతనం మీది యింతే భేదం.

శాస్త్రి:—నేనెవరికొంప తీయలేదు. తెలియకుండా మాట్లాడకండి!

గిరీ:—తెలిసేమాట్లాడుతున్నా. వస్తాహమని పేరుబెట్టి చందాలు వసూలు చేసి డాబా కట్టించారు గాదా!

శాస్త్రి:—అబ్బే! అదికాదండీ! నాకు నరిపడనివాళ్లు యీగోలపెట్టారు. చందాలు ఆళ్చే వసూలుకాలేదండీ!

గిరీశం:—అయితే డాబా మీతారెగారు కట్టించి యిచ్చేరాండి?

శాస్త్రి:—ఏమిటండీ! వంగినకొద్దీ మొడుతున్నాను? మీపంతుళ్లుచేసేది బాగుందేం? మొన్న శోకనాథం పంతులు మ్యునిసిపల్ వైస్ చైర్మనుగావుండి అమాంతం ఇరవైఅయిదు రూపాయలు మ్యునిసిపల్ సొమ్ములోనుంచి సొంతసొమ్ములాగా దిగమింగాడట! దీనికేం చెప్తారు సమాధానం?

గిరీశం:—డామిట్! యెవడో వెధవ చేశాడని అందరినీ అంటావేం?

శాస్త్రీ:— లోపాలు అందరిలోనూ వున్నవి కాబట్టి మమ్ములను తిట్టబోకండి! నన్ను పోనివ్వండి త్వరగా వెళ్ళాలి.

గిరీశం:— నామాట వినిపోండి! ఒక పెళ్ళి చేయించాలి. లాభదాయకమైన బేరం, వస్తావా?

శాస్త్రీ:— వెధవముండ పెళ్ళేనా?

గిరీ:— డామిట్! పిచ్చిపిచ్చి మాటలు మాట్లాడబోకు, వెధవముండని దాని మొహాన వ్రాసివుందా?

శాస్త్రీ:— కాదులెండి! అంత ఆగ్రహమైతే యెలాగు? ఊరి కేలడిగాను. బాలవితంతువా?

గిరీశం:— నీకవన్నీ అనవసరము. నీ సంభావనంగతి చూచుకో. అందరికంటే ఓపావలా యెక్కువగా ఇప్పిస్తాను.

శాస్త్రీ:— చిత్తం. అలాగేలెండి! మీమాట కెదురాడితే బ్రతుకనిస్తారా?

గిరీశం:— ఆ? అలా అను! తెలుసుగా మనసంగతి?

(గట్టిగామాట్లాడితే తన్నేటట్లున్నాడురా బాబూ! అని అనుకుంటూ శాస్త్రీ నడచుచు రోడ్డుకొన్నాడు.)

—

రాధ ప్ర కృ తి.

అనురాగమంతురించి, పెరిగి, పెద్దదై. ప్రేమగా మారుతుంది. ప్రతిఫలాపేక్షతో గూడినది రాగము-నిష్ఫలాపేక్షతోనుండి, నిష్కళంకమైనది ప్రేమ. ప్రేమలో ఇహ పరము లిమిడియున్నవి. విహిక ప్రేమ ఆముష్మిక ప్రేమకు మూలవేరు - పవిత్రహృదయులీ మెట్లన్నీ యెక్కగలుగుతారు. సామాన్యలెక్కడో పడిపోతారు.

గోకులంలోనున్న బాలకృష్ణుని, రాధలాలించి పెంచి ముద్దుముచ్చటలలో పాల్గొని ఆనందించినది. శైశవంబోయి, కృష్ణమూర్తి యువకుడై నాడు. ఇతడు తెలివితేటలుగల పోకిరని నాజూకుగా, అల్లరిజేసే రసికుడని, రాధయభిప్రాయము. అప్పటికామెదృష్టిలో నతడు సామాన్యమానవుడే- యావ్వనంలోనున్న కృష్ణుని రూపవిభ్రమ విలాసాదులకు, లావణ్యానికి రాధ లొంగిపోయింది. మానవసహజమైన భోగాపేక్షతో రాధ హృదయముఱ్ఱుకొలుగినది. కృష్ణుడు తన చెప్పచేతల్లో నుండవలెననీ, యెక్కడికీ పోగూడదనీ, యెవరితోను మాట్లాడగూడదనీ శాసించుటకు ప్రయత్నించినది. ఆతడు పెట్టే తిప్పలన్నీ పడి, చేసే అల్లరంతా సహిం

చినది. ఎవరు యెన్నిఅన్నా పెడచెవిని బెట్టింది. లోకనిందకు తలయొగ్గింది, తుదకు, కష్టాలకుతగిన ఫలితమనుభవించింది. కృష్ణుని సాయమున అంతిమానంద డోలికలలో నూగుచు తన్నుదానుమరిచి పోయినది. రాధాకృష్ణులేకమైనారు.

కృమ కృమంగా రాధ హృదయ పీఠానికెక్కిన కృష్ణుడు స్థిరపడిపోయినాడు.

సంవత్సరాలు గడిచినవి. కృష్ణుడు మానవులకందని మాయలమారియైనాడు. రాధకతని చర్యలర్థముజేసికొనుట కష్టతరమైనది. గట్టిపట్టుదలతో ప్రయత్నించుటకు ప్రారంభించినది. నిరంతర మీచింతలో రాధ జీవితమునందొక నూతనధ్యాయము ప్రారంభమైనది. మొదటిరాధ గాది వృదు-ఏకాగ్రచిత్తమున నున్న రాధకు నానాట ఆత్మశక్తి వృద్ధియగుచున్నది. కృష్ణుడు ప్రయత్నపూర్వకముగ దూరమగుచున్నాడు వియోగమువలన ప్రేమానురాగములు మరింత పెనవేసుకొనుచున్నవి. అతని నన్వేషించుటదప్ప, యామెకన్యచింతలేదు. వెతికి వెతికి వేసారిపోయినది. ఆవేదన మేడుపుగా మారుచున్నది.

అది శారదరాత్రి:- రాకాసుధాకరుడు ధవళకాంతులను వెదజల్లుచున్నాడు. మధురమైన ఆవెన్నలరాత్రి యందపరిమితానంద మనుభవించి, తన్మయత్వము జేంది

నది గాబోలు, యమున నిశ్శబ్దముగ శయనించియున్నది. గాలిబుడతడవ్వడే గాఢనిద్రాపరవశుడైనాడు. తరులతాదులకుగూడ నది విశ్రాంతి సమయమేమో? అకైనకదలుట లేదు.

నదీతీరాన, అతిభారముగ అడుగులువేయుచు, రాధ పిచ్చిదానివలె తిరుగుచున్నది. అది యేకాంతావాసమున కానందదాయకమగు తరుణమని యెవరంటారు? ఆమె అన్నిదిశలు పరికించి, తిరిగి, తిరిగి, వచ్చి నీళ్ళవంకచూచింది రెండడుగులు ముందుకువేసి, నదీజలమును, కన్నార్పకుండా చూస్తూ కూర్చున్నది-పరులకిది వెట్టితనంగా నుండవచ్చు రాధ పిచ్చిదని యితరులనుకొనుటలో ఆశ్చర్యంలేదు. గాని, ఆమె కితరుల విమర్శనలతో పనిలేదు. లోకము నామె వాటించదు.

గాఢకానీళ్ళలో కృష్ణుడు కనుపించినాడు. అనుమానంతో గూడిన ఆతురతతో ఆమె అల్లె చూస్తున్నది. వరుసగా నెమలిపించము - కౌస్తుభమణి - కస్తూరితిలకము-చిరుబొజ్జ పీతాంబరాలు అన్ని గోచరించినవి-విశ్వమోహనమైన వేణువు చేతిలోనున్నది. ముద్దులు మూటగట్టే లేతిబుగ్గల మీద చిరునవ్వులు సుల్లిదిరుగుతున్నాయి-ఆమెనోజ్ఞాకానుని

వామపార్శ్వం ఒక సుందరి కూర్చోనియున్నది. రాధ యిదంతా చూచినది. గోషంఘోకూడిన కోపావేశాలు రాధ నావరించినవి-మరుక్షణంలో ఆమె మామూలుగా నున్నది. నిశ్చలమైన మనస్సుతో రాధ తీవ్రంగా, నదిలో చూస్తున్నది. ఆమెకు నీటిలో గోచరమగుచున్న స్త్రీమూర్తి తనవలెనే తోచినది. తలకట్టు తనదే-అవయవాల పొందిక తనదే ఆభరణాలు తనవే ఆ సన్నని లేతనడుము-బంగారు కుండల వంచించు కుచములు-అంతకంటె అందంగా ఆమరియున్న పిరుదులు- అన్నీ చూచింది. అంతా తానే, అవునో? కాదో? సందేహము.

రాధ తన్నుతాను నమ్మలేకుండానున్నది. అటు నిటు జూచింది. ఏమీ తోచక వేడినిట్టూర్పు విడిచి మళ్ళీ నీళ్ళల్లో చూచింది. తన్నుజూచి కృష్ణుడు పకపకా నవ్వాడు. రాధ కళ్ళుమూసుకొన్నది. ఆ దృశ్యాన్ని చూడలేకపోయింది. ఆమె హృదయంలో కారుచిచ్చు రేగింది. భరింపరాని ఆవేదన పొంగులు సాగింది. నోటమాటలేదు. ప్రకటించుటకు భాషచాలదేమో? తలవంచుకొన్నది. కళ్ళ వెంట కడవతో కుమ్మరించినట్లు, నీళ్ళుగారి, యమునలో గలుస్తున్నాయి-ఎంతసేపేడ్చిందో గుండెకరిగేవరకు ఆమెకే తెలియదు. కొంతకాలము గడిచింది.

వెనుకనుంచి తన రెండుకళ్ళను యెవరో మూసినట్లు రాధకు తోచింది. తన కరకమలములతో ఆ రెండుచేతులు పీకి, విడిలించుకొని, తలద్రిప్పి జూచినది. మనోనాధుడు నవ్వుతూ ప్రత్యక్షమైనాడు. నీళ్లలోజూస్తే, అక్కడి రాధా కృష్ణులక్కడనే యున్నారు. నాలుగు మూలలు జూచింది- ఎటుజూచినా, రాధాకృష్ణులే—ఆ రాధ తన వెనుకనున్న కృష్ణుని రెండుపాదాలు పట్టుకొని, తన వేడి కన్నీటితో కడిగి, కళ్ళకద్దుకొన్నది. ఆ కన్నీరంత పరిశుద్ధమైనది గాబోలు, కృష్ణుడిపాదాలు వెన్నెలలో తళ తళ మెరుస్తున్నాయి. అతడామెను లేవదీసి, బాహువల్లరిలో జేర్చుకొన్నాడు. రాధాకృష్ణులేకమైనారు. అంతానిశ్శబ్దము-గాలి బుడుతడప్పుడే మేలుకొన్నాడు - యమునానది మెల్లగా, కదిలి, ప్రేమగీతాలు పాడుకొన్నది—

ప్రేమాంజలి.

* * *

కుమారీ! పవిత్రభావ పూర్ణమగు తేనెగవ్వలు నీయ
మాయికవదనమున చిందులుద్రోక్కుచుండ, నిగనిగలాడు
పట్టుకుచ్చులతో పిరుదులవరకు వేలాడు నల్లత్రాచువంటి
జడవేసుకొని, జరీబూటా నగిషీపనిజేసిన పట్టుపావడధరించి,
పాణములున్న పసిడిబొమ్మమాడ్కి సంచరించుచు, యీడు
వారలగూడి యచ్చనగాయలాడుచు, కాలగర్భమున మా
టువడియున్న యాంధ్రయోధుల వీరగీతికల మనోహరముగ
బాడుచు జననీజనకుల నోముల పంటయై—సజ్జనానంద సం
ధాయివై—నివసించు గ్రామమునకు-గృహమునకును వన్నె
లుదెచ్చితివి. అభ్యంజనానంతరము తడియాన జాలుగా వద
లిన కేశపాశము లెగురుచు గాలిలో విలాసముగ న్యాము
సలుపుచుండ-అప్రయత్న హాసోన్నతివై-కల్లకపటముకొలు
గని నిష్కల్మష హృదయముతో, వనమధ్యమున నొర్యూ
రముగ నుయ్యాలలూగుచు, కవితాకన్యయో—వనదేవ
తయో—యను భ్రాంతి గల్పించి, నృప్తి కొక వింతచుం
దమును గూర్చితివి. సకాలమునకు సక్రమముగ జరుపు
కొనుచు, వీలగునపుడెల్ల గానకళ కభ్యసించుచు, మధ్య
మధ్య యవకాశము ననుసరించి తల్లిదండ్రులకు చేదోడు

వాదోడుగనుండి, యోపికతో నింటిపనులను సవరించుచు
కాలమును సద్వినియోగము జేసితివి. జననీజనకులలోగాని,
బంధు మిత్రులలోగాని, ఒకరు తోగవీడితులై యున్నప్పుడు
అనుభవ జ్ఞానశూన్యవగు నీవు నిద్రాహారములు మాని,
విసుగుకొనక, రోగికి సేవజేయుచు, అసహ్యమునునూట
మఱచి, నిపుణమతివై ఉపచారములజేసి, నీ దయార్ద్ర
హృదయమును జాటితివి. ఇట్టి నీశక్తి సామర్థ్యములను యథా
మతిని గుర్తెగుంగుట కష్టతరము. బాలా! జన్మమనగ నీదే
జన్మము సౌభాగ్యవతి! నీకాశీర్వాచనములు.

ప్రేమస్వరూపిణీ! నిన్నత్యంత గారాబమున బెంచిన
తల్లిదండ్రులను-దాసదాసీజనంబులను వీడి, యెచ్చటనుండి
యో వచ్చిన భర్తయే దైవమని సంభావించి, కేవలము
ధర్మమునకు కట్టుబడి, ఆ నీభర్త సన్మార్గుడో-దుర్మార్గుడో
సరసుడో-విరసుడో-ఉత్తముడో-నీచుడో-గుర్తెఱింగి అతని
హృదయాంతరాళమున బ్రవేశించి, ప్రణయబీజములనాటి,
నీ యున్నతాశయములను, విశాల హృదయమును, సమ
యానుకూలముగ సర్దుకొని, భావముల నేకీభవింపజేసి, పాప
భూయిష్టమగు నీపాడులోకమును స్వర్గతుల్యముజేసి, నీభర్త
నానందవార్ధి నోలలాడించితివి ముట్టినమాత్రమున ముడుచు
కొనిపోవు గులాబీకాంతులను వెదజల్లు శరీరచ్ఛాయగల్గి,

సర్వాంగ సౌందర్య సౌష్ఠవాభి వృద్ధినొందిన, నవయావన
 దివ్యతేజముతో, సర్వప్రపంచము నాడించగల శక్తిగలదని
 చాటు వాల్లన్నల వైఖరితో-బాలకురంగముభాతి గృహ
 మందిర ప్రాంగణముల యందు సంచరించుచు, చీకు చింత
 లను బారదోలి-కష్టపరంపరల నరికట్టి-కంటితెప్పలవలె
 గాపాడుచు, నాధుని స్వర్గసుఖముల దేల్చితివి. నోములని-
 వ్రతములని-పసుపు కుంకుమలని-పానాణియని, అతిధులని,
 అభ్యాగతులని, దానములని, ధర్మములని, పవిత్ర హృద
 యముతో భర్తను సన్మార్గమునకు దిద్ది, గృహలక్ష్మివై
 సర్వసంపదల నొసంగుచు శారదవై విజ్ఞానవెల్లువను బ్రవ
 హింపజేసితివి. నీ ప్రాణప్రియుడు పరవనితా ప్రణయపాశ
 బద్ధుడై అక్రమ ప్రవర్తనకు నీ నిష్కల్మష ప్రేమాను బం
 ధమును త్రొంపివేసి, నిన్నగచాట్లపాలు జేయుచున్నప్పుడు
 సైతము, అసూయవహింపక, యీర్ష్యానాడి, కోపమును
 వీడి, దైవముపై భారముంచి, మంచిదినములకై నిరీక్షించుచు
 అత్యద్భుతమైన నీ పాతివ్రత్య మహిమను లోకమునకు
 జాటి, యిష్టఫలసిద్ధిని బొందితివి. నిశ్చయముగ నీవు శక్తిస్వ
 రూపిణివి. జన్మమనగ నీదేజన్మము. ఓ మహిమాన్వదహృ
 దయయగు స్త్రీమూర్తి! నీకిదే ప్రణుతాంజలి.

తల్లీ! అమృతస్వరూపిణీ! మోపలేని భారము వహించి, నవమాసములు మోసి పుత్రోదయమయ్యెనని మహోల్లాసమున మైమఱచి, తృటిలో యానందమూర్తివై పోతివి. ఆపసికూనను- అభము శుభము దెలియని యర్భకుని, యాలింగనాభాగ్యము ననుభవించుచు, అష్టకష్టములకు లోబడి సాకుటకు ప్రారంభించినప్పటి నీయోర్పు-నీ యాదరణ-నీ యనిర్వచనీయమైన ప్రేమ నీ శ్రమ-వర్తింప నెవరితరము? ఇంతలాలించి పెంచి, పెద్దవానినిజేసి “తల్లి కన్న వేరుదైవములేదు” యనువాక్యమును సార్థకపరచి విద్యాబుద్ధులు గరపి, వివాహాది శుభకార్యముల నత్యంత శ్రద్ధతో జరిపి, సర్వకాల సర్వావస్థలయందును తనయుని యభివృద్ధి కాశపడుచు, అమూల్యములును ననివార్యములు నునగు యాశీర్వచనముల నొసంగితివి...గాని...ఆ నీత నయుడార్జనాపరుడై భార్యలోలుడై-నిన్ననరాని మాటలని, గుక్కెడు గంజియైన బోయక, నిరసించి నిష్ఠురోక్తులొడునప్పుడు సైతము, పల్లెత్తుమాటాడక, పుత్రశ్రేయోభిలాషవై, భగవంతుని బ్రార్థించుచు, నీవు వహించిన సహనభావమును- ఆనీపవిత్ర హృదయమును- ఆకరుణార్థ చిత్తమును- గ్రహింప నెవరికి సాధ్యము? జన్మమనగ నీదే జన్మము- నీవు జన్మించిన స్త్రీజాతియే జాతి. ఓ మాతృదేవీ! నాష్టాంగ ప్రణామంబులు.

శృంగార రసస్వరూపిణియగు మోక్షప్రదాయిని!
 నీవు ప్రేమమయివి. నీ దేహమందలి ప్రతి రక్తనాళమునను
 దును ప్రేమతరంగము లుప్పొంగుచుండును. జాలియే నీ ప్రే
 మకు ప్రధమసోపానము. ప్రతిఫలసూన్యముగ ప్రేమించు
 టయే నీ స్వభావము. నీ మహిమనెఱింగి దేవాదిదేవులు
 సైతము నిన్ను రాధించి మార్గదర్శికులైరి. నీజాతి పూజనీయ
 మైనది. నీవులేనిలోకము చంద్రుడు లేని చందము. పవిత్ర
 మూర్తి! ఆదిలక్ష్మీ! అనురాగ పూరిత హృదయుడనై
 భక్తి శ్రద్ధలతో నర్పించు పవిత్ర ప్రేమాంజలిని స్వీక
 రింపుము.

—

అ క్బ రు ని ర్వే ద ను .

నాగొప్పతన మంగీకరింపడట-ఏమీ ఈ రాజపుత్రుని పెంకెతనము? కాదు కాదు. పెంకెతనముగాదు. దురభిప్రాయపడుచుంటిని. అతని మాతృదేశారాధనాదీక్ష వర్ణనాతీతము... సర్వ నాశనమైనను పట్టువిడువక పోరాడుచున్నాడు. ఇప్పుడు నేనెవరితో పోరాడవలెను? ఆ వచ్చువారెవరు? దట్టియందమర్పబడిన వరలోని చంద్రాయుధము, నిర్విచారముగ నటునిటూగుచుండ. తట్టితవోలె, తఱుకు తఱుక్కుని మెరియుచు, అశ్వశిక్షయందారి శేరిన రాతువోలె దన “పంచకళ్యాణి” ని విలాసముగ కిదనుదొక్కించు, పోటుబంటుల శవాకారముల నొకగంట దిలకించుచు, యధేచ్ఛగ వీరవిహారము సల్పుచుండిన యావ్యక్తి యెవడు చెవుమా? స్త్రీమూర్తియా? సమీపించుచున్నది... అదిగో! ఇంకను సందేహమేల?... ఫాలభాగమున లయ దప్పకుండ ముంగురులు చిందులు దొక్కుచుండ, వెలలేని విమల ముక్తాదామము సగర్వముగ నాట్యముసలుపుచుండ, శ్రుష్యరాగముల మాడ్కి నందిందు గండభాగమున గ్రమ్మిన చెమటబిందువులను, దన కోమల కరకమలముతో కొనగోట రాల్చుచు, కళ్ళెము నొకచేత లాగివట్టి దిశలు బరికించుచున్నది... ఆహా

ఏమిది? కనులకు మిరుమిట్లుగొల్పు దివ్యమంగళ స్వరూప
 సందర్శనభాగ్యము లభించినది... నిలింపకామినియా? మో
 హినీదేవియా? కాదు-కాదు-చేరువగుచున్న కొలది మరింత
 స్పష్టమగుచున్నది... భీభత్సరసమున కాటవట్టగు రక్తాంబర
 ధారిణి... ఎంతలో నెంతమార్పు? శృంగార రవ స్వరూపిణి
 కుద్రమూర్తియై పోయినది. చిగురాకు మోవిబిగించి కను
 బొమలు ముడివడ, ముక్కుపుటములు స్థూలమగుచున్నవి.
 దేదీప్యమానంబులై చంచలములై, సిరుల కాలవాలమగు
 నేత్రద్వయము, క్షణములో విప్పి, భయకరమగ నగ్ని
 కణముల రాల్చుచున్నవి. లలితయై ఆనందదాయకమై
 యొప్పు పదన మందిరిమెరి బారి యదరుచున్నది అదుగో!
 ఆవంక కే-నన్నే బిలచుచున్నది అరరే దూకినది... ముడి
 వీడి, కేశపాశములు వెన్ననగుచ్చ గుచ్చములుగ విరియ
 బడ క్రిందికి దుమికినది-ధగధగాయ మానంబగు కత్తిని
 ఝళిపించుచున్నది... ఆ- తల్లీ! ఏమనుచున్నావు? పాతేశ్వ
 రివా? నీవు పాతేశ్వరివా “మేవాడ్ రాజ్యమునకు పాలకు
 లము మేమే బొందిలో జీవములున్నంతవరకు, నీ సార్వభౌ
 మత్వమును, నీ నిరంకుశాధికారమును సమ్మతింపము- సాగ
 నియ్యము”-అనియా యనుచున్నావు? దేవీ! గ్రహించితిని
 మేవాడ్ రాజ్యము మీదే, ముమ్మాటికిమీదే. వలదు...
 వలదు, నాకీ చక్రవర్తి బిరుదమనవసరము స్త్రీలుసైతమన
 మ్మతిని జూపుచు, త్యాగవహిని కాహుతి యగుచున్నప్పుడు

పరిపాలన మెట్లుసాగగలదు? అజ్ఞానాంధకారమునబడి, స్వా
తిశయమున వైరమును బెంచుకొని మిమ్ముగచాట్ల పాలుజేసి
తిని. పరమపవిత్రమై పూజనీయమైన స్త్రీజాతితో యుద్ధ
మునేయజాల, మీదేశభక్తి యనిర్వచనీయమైనది, హైం
దవనారీరత్నము లింత రణక్రియా కుతూహలురని యెఱుంగ.
దేవీ! అనాదీయమై న్యాయసమ్మతముగ మీ హక్కు భుక్త
ములలోనున్న మేవాక్ రాజ్యము మీదే అవిచ్ఛిన్నముగ
నేలుకొనుడు. మఱియొక దుర్గముగూడ కానుకగ మీకర్పిం
తును, ఉభయములము సరిసమానులమై దేశసేవ జేయుదము.
దేవీ! శాంతింపుము. అల్లాహ్ అక్బర్!

శా॥ క॥:— 'ఈ వ్యాసము ననుసరించి, పద్యములు
వ్రాసి, ఈశ్వరీకతోనే, నాశం కృష్ణరావుగారు "వాసవి"
యందు ప్రచురించిరి. (డి 1 10-1932)

త్రిలోకాలు.

I

నరకలోకము.

అత డఖండ తెలివిశేటలు గలవాడెగాని దురాశా పీడితుడు. అతడు కట్టుకొన్న గాలిమేడలు కూలిపోయినవి. దరిద్ర మాతన్ని వరించింది. శతకోటిదరిద్రాలకు, అనంత కోటి ఉపాయాలు వెతికాడు. చిత్తచాంచల్యమేర్పడది. కష్ట పరంపరలు వెన్నంటి తరుముచున్నవి. జీవితముదుర్భరమైంది. శతపురో అధిక మాసమువలె, లేమిడిగో బిడ్డలుపుట్టారు. భరింపలేని తుద్యాధను తీర్చుకొనుటకు మోసకృత్యాలుచేయవలసివచ్చింది. జాడ్యగ్రస్తులగు ఆలుబిడ్డల దురవస్థచూచి సహించలేకపోయాడు. నన్నిహితబంధువులకు స్నేహితులకుదూరమైనాడు. అతడిమీద లేనినిందలువచ్చిపడుచున్నవి. ఇతడు నీచుడని జనులందఱు చెప్పుకున్నారు. ఆత్మవిశ్వాస మతనికి నశించింది. నాఅన్నదిక్కులేక, మితలేని యిక్కట్టులకులోనై, కృశించిపోతున్నాడు. లోకమతనినిజూచి నవుతున్నది. జీవితాన్ని చక్కబెట్టుకొనే తెలివి శేటలు డిగూడ, నిలుకడలేని మనస్సుతో అతడు తప్పుదారిదొక్కి విపరీతావస్థలకు చిక్కాడు. ఆనందప్రదమగు ప్రపంచ మాతనికి

హేయమై, పాపభూయిష్టమైపోయింది. తుట్టతుదకుమృత్యు దేవతనారాధించి, విఫలమనోరథుడైనాడు. గత్యంతరంలేక “నేను మహాపాపి ననుకొన్నాడు.” ఏపాపం చేశాడో? ఇంత కన్నా సరక మేముంది?

II

స్వ. కోకము.

అతడు సౌందర్యోవాసకుడైన ఆనందమూర్తి. అన్య విషయము లాతని చెవికెక్కివు. ఒకప్పు డాతడు రమ్యహర్షాంతర్భాగాలలో, తూగుటయ్యలలందు నిజకాంతలతో సరిససల్లాపాలాడుతూ, ప్రియదూతిక లందిచ్చు కప్పురపు విడెముల స్వీకరిస్తుంటాడు. నేకోకప్పుడు మధునూసపు మధుర వెన్నెలలరేల లేదోటలందలి అతానికుంజాలమధ్య చంద్రశిలావేదికమీద యిష్టసఖులతో దివ్యాసవమానుతూ వుంటాడు. మకోకప్పుడాతడు సైకతేనెలములయందు నేడుక చెలికానితో విహరిస్తూ, సెలయేటిసంగీతమునజోడించివాడు చున్న కోకిలప్రణయగీతాలనాలకిస్తూ, మలయమారుతితో దోబూచులాడుకొంటాడు:- ఇంకోకప్పుడు వలపులరాణితో జలక్రీడలాడుతుంటాడు—దాపదాసీజను లాతని కనుసన్నల మెలగుతుంటారు. రాజేవడో, రెడెవడో అతనికి చెలియడు.

చీకుచింతలతనిదరిచేరడానికి భయపడతాయి. లోకమంతా అతనికి శృంగారమయము. జీవితాంతమువరకు ఈలాగేజరు గుతుందని అతనికి నమ్మకము.

సమర్థించుకొనే తెలివితేటలుంటే, యింతకంటే వేరొక స్వర్గము లేదని అతని మనోనిశ్చయము. నిజానికంటేగా?

III

ఉత్తమలోకము.

అతడు కష్టసుఖాలకి తీతుడైన త్యాగమూర్తి. సంతృప్తియే అతని కవచము. అతడొక చోట నివాసమును స్థిరపఱచుకొనలేదు. లోకమంతా అతనిదే. జగత్కల్యాణమే అతనికి మంగళప్రదము. ఎవరికి యే బాధకలిగినా అతనిదే ననుకొంటాడు. 'నా' అనేవాళ్లు లేరని అతడు చెబుతుంటాడుగాని, మానవులందఱు అతని తోబుట్టువులే. ఉత్తముడు, నీచుడు అనేభేద మతనికి లేదు.

ఎక్కువ భోగమనుభవిస్తున్నట్టు కనిపించినా, అందఱికంటే యెక్కువ కష్టమనుభవిస్తుంటాడు. ఏమహాక్లిష్టవరిస్థితులలోనైనా అతని పెదవులనుండి చిలునవ్వు జారిపోలేదు శాంతమంతా అతనిసొమ్ము. పకోక్షంలోవుండేవిరోధులంతా

ప్రత్యక్షంలాకివస్తే అతనికి లోబడతారు. అతడు జీవితాన్ని సమర్థించే నేర్పుగల మహానాయకుడు. ఆత్మశక్తిని పెంపొందించి ఆనందిస్తుండే గొప్ప యోగి. అతని స్థూలదేహ మొక చోటనున్నా సూక్ష్మదేహ మందరి హృదయమందిరాల్లోను వుంది. ఇంతకంటే ఉత్తమపురుషు డెవడు? ఇంతకంటే ఉత్తమ లోకమేది?

హిందూ సుందరి.

* * *

రాజాధిరాజ ముద్దుబిడ్డవు, అతి సుకుమారవతివి, అమిత లావణ్యవతివి, — నీ హృదయము నవనీతకోమలము, ఆకార మానందప్రదము.

అతడి కేలడానికి రాజ్యంలేదు, ధరించడానికి దువ్వలులేవు, కనుసన్నల మెలగడానికి సేవకులు లేరు, వీటిఅన్నిటికేమిగాని, “అల్పాయువు”ః నినంతనేగుండెబ్రద్దలవుతుంది

తల్లిదండ్రులుతగదన్నాను, బంధువులువలదన్నాను, చెలికత్తెలు శరమూపారు.

ఎంతసాహసము? సుందరీ! ఎంతటిమనోనిశ్చయము? అక్రమమునకు వెఱచి, అధర్మానికి లోబడక, నిజమనోనాయకుని అల్పాయువునా పరిణయ మాజితివి?

దినములు లెక్కపెట్టుచూ, ఆత్మశక్తిని వృద్ధిజేసుకొనుట కనివినియెరుగని యమధర్మరాజునుజూచుటకా? ఆహా! తపోమహిమ!

మహాభయంకరములు, సింహశార్దులొకకూర్చి మృగాలు దిరుగుదుర్గమారణ్యాలుదాటి, బుసలుగొట్టుచూవచ్చే

త్రాచుబాములనుతప్పించుకొని, భీభత్సమునకాలవాలమగు
వైతరణినిదాటి యమలోకాని కేగుట? ఇవన్నీ ఒకయెత్తు,

రుద్రమూర్తియగు యముని, చండశాసనుడగు య
ముని నీతసోశక్తిచే పాతివ్రత్యమహిమచే; గడగడలాడించి,
ప్రాణపతిని సంపాదించు టొకయెత్తు. సుందరీ! ధన్యచరిత
వు. నీశక్తిసామర్థ్యాలు వర్ణనాతీతములు.

ఇట్టి లలనారత్నములున్న, భరతిమాత కేమిలోటు?
మేమెందుకు గర్వపడకూడదు? '

—

మనస్థితిగతులు.

ఇప్పుడు?

అప్పుడు?

ఈ మార్పు లాభదాయకమా ?

వ్యాపారము మందగించింది. వృత్తులు నశించినయి.
జీవనాలు పడిపోయినయి. తన్నులకంగా నిర్వాసాతులైన
యువకులనేకులు తప్పుదారిద్రోక్కి చెడిపోతున్నారు. దేశం
అన్నివిధాలా అధోగతిపాలైంది. కాని చదువుకొన్నవారిసం
ఖ్యమాత్రం మునుపటికంటే పెరిగింది. ఈచదువే పైవాటికి
కన్నిటికి మూలకారణమని కొందరివాదన.

ఇందలియధార్థం తెలుసుకోవాలంటే, తీవ్రాలోచన
అవసరము.

మొన్న మొన్నటిదాకా—అంటే, మొదటిసత్యాగ్ర
హాద్యమానికిపూర్వమువరకు మనలో చదువుకొన్నాళ్ల
సంఖ్య చాలాస్వల్పం. ప్రజలలో ధనవంతులున్నా, అమా
యకులుగానుండేవాళ్లు ధర్మానికినీతికి చాలామట్టుకు కట్టుబడి
వుండేవాళ్లు—రాజశాసనానికేతథయపడేవారో, పూర్వాచా

రాలన్నా, అయ్యవార్ల (అగజాతుల) మాటన్నా, అంతభీతావహులై యుండేవాళ్లు. చిన్నచిన్న గ్రామనౌకర్లకు, పోలీసు బంట్లోతులకు కూడా, జనసామాన్యం వంగి వంగి సలాములు పెడుతుండేవాళ్లు.

ఆరోజుల్లో సంఘపుకట్టు బాట్లు మహాకఠినంగా వుండేవి. చాకింటిగుడ్డలు పసుపునీళ్లు చల్లి తేనేగాని పనికిరావు. విద్యార్థులకు స్కూలుదుస్తులు వేరు—ఇంట్లోధరించేవివేరు. ఆచారవ్యవహారాలను పాటించనివారిని నేరస్థులుగా భావించేవారు. ఇంతెందుకు? సముద్రయాన మొక గొప్పతప్పు సీమకు వెళ్లి వచ్చినవారిని సంఘ మానాడు బహిష్కరించింది.

ఆనాడు నాటక సంఘాలు అక్రమ సంఘాలు, నాటకాలు వేసేవారనుజూస్తే ప్రజలు అగౌరవించేవారు. ఏయువకుడైనా ధైర్యంజేసి నాటకంలో వేషంవేస్తే, ఆనాటిలగాయతు అతన్ని “నాటకాల్లో దిరిగే నోమర” అని తేలికమాట అనేవారు.

పురుషుని సంగతే యిలావుంటే, ఇక స్త్రీల సంగతి అదుగనే అక్కరలేదు. వాళ్లకు పూర్తిగా నిర్బంధావాసమే.

అప్పటి గోల యిది ...

ఇప్పుడో?

అంతా తారుమారైంది. విద్యాధికులసంఖ్య అప్పటి కంటే చాలా పెరిగింది. నానాదేశవిజ్ఞాననాగరకతలు ముదిరినయి, మనయువకులు అన్ని రాజ్యాలకు యెక్కారు. అన్నిటికి తయారైనారు. చదువుకోసం ధనధనేతరాలు ధారవోశారు. భయభక్తులు నశించినయి. ఎంత పెద్దఉద్యోగికైనా, జనసామాన్యంభయపడరుసరేగదా,—అవసరమైతే ధిక్కరిస్తారుగూడాను. సంఘపు కట్టుబాట్లను, దురాచారాలను ప్రతివారు సునాయాసంగా దాటేస్తున్నారు. తీవ్రంగా విమర్శిస్తూ, వ్యతిరేక ప్రచారం చేస్తున్నారుగూడాను.

స్త్రీలుగూడా ముందంజవేశారు. పురుషులకంటే మేము తక్కువేమిటని, అన్ని విషయాల్లోను ప్రత్యక్షమవుతున్నాము. నిజంగా, రాణిస్తున్నారుగూడాను.

కాని,... వీటన్నిటితోపాటు, నీతినియమాలుగూడా చెడిపోయినమాట వాస్తవమే... చెడిపోకతప్పదు.

ఒకచోట తరిగితేనేగాని, మరియొకచోటవృద్ధిగాదు. ఇది సృష్టిరహస్యము. అవ్వకావాలి, బువ్వకావాలిఅంటే యెలావస్తుంది?

దేశంలో ధనికులసంఖ్య తగ్గిపోయింది. విద్యాధికుల సంఖ్య పెరిగింది.—సంఘసంస్కర్తలుప్రబలమైతే, పూర్వాచారపరాయణులు నన్నగిల్లారు. అన్నిటిలోను అఖండమైన మార్పు వచ్చింది.

ఈ మార్పుకు కారణం, ఈవిద్యమే సంతారా? అని అంటే?

సందేహము లేదు. చాలాభాగములే?

కసాయివాడు పెంచిన చిలుక కసాయిమూటలు మాట్లాడదూ?

ఆత్మీయంచన— అవినీతి— అశ్రీమము— అశక్తి—
అహంకారము— మోసము— మున్నగునవన్నీయీవిద్యలో
నే మిళితమైయున్నాయి.

ఈనాటి విద్యాధికు డెన్ని యబద్ధాలకైనా వెరవడు.
ఏకోదరసోదరుడైనా, మోసగించుటకు వెనుదీయదు సరేగదా
తిన్ను తానే నమ్ముడు,

కాబట్టి ఈవిద్యమనకు లాభదాయకంగాదంటారా?
... అని అంటే?

కాదని యెవరూ అనలేరు.

కష్టసుఖాలవలె లాభనష్టాలు కలిసేవుంటాయి. చీకటి
వెన్నంటే, వెన్నెల వుంటుంది.

ఎలాగంటారా?

ఇతర దేశాలతో సంబంధబాంధవ్యాలు కలుగడానికి
ఈవిద్య కారణంగాదూ?

ఇతర దేశాలలో సరిసమానంగా మనంకూడా వుండా
లని ప్రయత్నించడానికి కారణం యీవిద్యగాదా? ఇతరుల
వ్యాపారరహస్యాలు తెలుసుకొని మనంకూడా వ్యవహారిం
చుటకు కారణ మీవిద్యగాదా?

ఒక టేమిటి—అన్ని విషయాలలోను ఇతరులను జూచి
మనము దిద్దుకొంటూనే యున్నాము.

పరులు మనల ననుసరిస్తున్నారా, లేదా? అంటే?
లేదని చెప్పలేము.

కాబట్టి సహజంగా కొన్ని కీడులు, కొన్ని మేళ్ళు వుం
టయి.

సరే... అయిందేమో అయింది... ఇక ముందూ గ తేమి
టంటే?

విద్యాధికులబుద్ధి మారిపోవాలె.

అందరికీ ఉద్యోగాలెక్కడదొరుకుతాయి? చదువు కేవ
లము ఉద్యోగాల కోసము మాత్రమే కాదు రాబూబూ అని
విద్యాధికులు గ్రహించాలె. మోజాలు తుడిచే నీచవృత్తికి
పాలుపడకుండా, యెవరికి వారు, దీర్ఘంగా ఆలోచించుకొని,
తల కొక దారి చూచుకోవాలె.

డిగ్రీలు లేనివాళ్ళకూడా, మనలాంటి మనుష్యులే, మ
నకంటె తెలివిగలవాళ్లే అని విద్యాధికులు భావించాలె.

మనసుంటే మార్గమున్నది. ప్రపంచమంతా కష్టపడ్డా
పిదప సుఖం రాకపోదు.

ఎన్నిరకాల వ్యాపారాలులేవు? ఎన్నివృత్తులు లేవు?
ఎన్నిచేతిపనులు లేవు? బుద్ధిబలముంటే గోచరించవూ?...

కాని ... ఇందుకు ధనవంతుల సహాయమవసరము.
ఉన్నధనవంతులు స్వల్పసంఖ్యాకులైనా, శక్తికొలది విధిగా
తోడుపడవలసిందే... అప్పుడు అన్ని చిక్కులు తీరిపోతాయి.

సంపన్నులధనంతో, విద్యాధికుల బుద్ధిబలముపయో
గిస్తే దేశం బాగుపడుతుంది.

ధనవంతుల కీయాలోచనలు రుచించవంటారా? ధన
వంతు లిందుకు సమ్మతించకపోతేనా? కొన్నాళ్లకు మిట్టవల్లా
లేక మవుతాయి... కాక తప్పదు.

పరిస్థితులే ఆపనిచేయమని బలవంతపరుస్తాయి.

అప్పుడెవరేమిఅనుకొన్నా ప్రయోజనములేదు, పది
మందితోచావు పెళ్లితోసమానమంటారా?

సరే... చెప్పేదేముంది?

22

వేంకట్రామ అండ్ కో., హైకోఆఫీసు: బెజవాడ.

బ్రాంచెస్:- మద్రాసు, తెనాలి, బెజవాడ, తాడేపల్లిగూడెం, రాజమండ్రి, పాలకొల్లు, గుంటూరు, కంభం, కడప, కర్నూలు, చిత్తూరు, వరంగలు, శికిందరాబాదు, (దక్కన్).

శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకిరామాయణం (మందరం

బాలకాండ	6-8-0	కిష్కింధ	3-8-0
అయోధ్య	7-8-0	సుందర	4-0-0
అరణ్య	4-0-0	యుద్ధ	7-8-0
ఉత్తర కాండ		3-3-0	

శంకర నారాయణ డిక్టేటర్:- మీడియం పైజు, జెమ్ పైజు ఒక్కొక్కటి 1250 పేజీలు.

—: ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ ప్రచురణములు :—

గోన బుద్ధారెడ్డి రంగనాథరామాయణము	7 8 0
ద్విపదభారతం (ఆది సభా పర్వములు)	10 0 0
విశ్వరూపము	4 4 0
ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్ర 1, 2 భాగములు	12 0 0
సంస్కృతవాఙ్మయచరిత్ర 1, 2, భాగములు	4 8 0
తంజావూరు లైబ్రరీలోని వ్రాతప్రతులు	1 8 0
కవిత్వతత్వవిచారము	3 0 0
వ్యాసమంజరి	1 8 0
వేమన	0 12 0

మవసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA/058 (A)
పుస్తకం పేరు	కథలు నలుగురి
కారీఖు	25/10/20
ముందు లిప్తి	NO
వెనుక లిప్తి	NO
మొత్తం పేజీలు	'81
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Prathima
పేజీలు విడదీసినది	Therina
స్కాన్ చేసినది	Prathima
పరిశ్ల చేసినది	lakshmi
పేజీలు సరిచూసినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడింది	
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good